

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
Katedra hudební výchovy a kultury

Zpěvní projev dítěte a jeho rozvoj v předškolním věku
Bakalářská práce

Vypracovala Nikola Ausbergerová
Studijní program: Předškolní a mimoškolní pedagogika
Obor: Učitelství pro mateřské školy
Vedoucí bakalářské práce: doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc.

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci na téma *Zpěvní projev dítěte a jeho rozvoj v předškolním věku* vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně a s použitím uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, 2022

Nikola Ausbergerová

.....

Poděkování

Velice ráda bych poděkovala doc. PaedDr. Marii Slavíkové, CSc. za odborné vedení mé bakalářské práce, za cenné rady a připomínky, které přispěly k dokončení této práce. Také děkuji za trpělivost a čas, který mi doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc. věnovala.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině, která mi byla velkou oporou.

Obsah

Úvod.....	6
1 Dětský hlas a zpěvní projev dítěte předškolního věku	8
1.1 Charakteristika dítěte předškolního věku	8
1.2 Charakteristika dětského hlasu, jeho rozsah a poloha	8
1.3 Vývoj dětského hlasu	10
1.3.1 Období od narození do tří let.....	10
1.3.2 Období návštěvy mateřské školy.....	12
1.4 Zpěv a jeho význam	12
1.5 Nezpěvnost a motivace ke zpěvu	14
1.6 Zásady hlasové hygieny	15
2 Psychologické předpoklady dítěte předškolního věku ke zpěvu	17
2.1 Hudební schopnosti dítěte, jejich klasifikace a vývoj	17
2.1.1 Vymezení pojmu hudební schopnosti	17
2.1.2 Hudební schopnosti a zpěvní projev	18
2.1.2.1 Hudební sluch.....	18
2.1.2.2 Tonální cítění.....	21
2.1.2.3 Rytmické cítění	22
2.1.2.4 Hudební paměť a hudební představivost.....	23
2.2 Hudební dovednosti dítěte.....	25
2.2.1 Vymezení pojmu hudební dovednost	25
2.2.2 Pěvecké dovednosti a návyky.....	25
2.2.3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a pěvecké dovednosti dětí předškolního věku	25
3 Pěvecké činnosti a praktické náměty k jejich realizaci v mateřské škole	31
3.1 Základní pěvecké návyky a příklady činností zaměřených na jejich osvojení v předškolním věku.....	31
3.1.1 Správné držení těla při zpěvu	32
3.1.2 Správné dýchání	34
3.1.3 Měkký hlasový začátek	35
3.1.4 Správná výslovnost	36
3.2 Práce s písní.....	38
3.2.1 Výběr vhodné písně.....	38
3.2.2 Návčik písně.....	38
4 Výukový projekt zaměřený na rozvoj zpěvního projevu v mateřské škole	39
Závěr.....	53
Resumé	54

Summary	55
Seznam literatury a elektronických zdrojů	56
Přílohy	I

Úvod

Téma bakalářské práce *Zpěvní projev dítěte a jeho rozvoj v předškolním věku* jsem si vybrala proto, že mám sama velice kladný vztah k hudbě, a to díky svým rodičům, kteří mě k hudbě a konkrétně ke zpěvu vedli již od nejútlejšího věku. Vyrůstala jsem v rodině, kde se neustále zpívalo, tančilo a hrálo na všelijaké hudební nástroje, proto vnímám hudbu jako důležitou součást mého života. Zpěv je pro mě naprosto přirozená činnost, která ve mně vyvolává pocit štěstí, přináší mi radost a uvolnění ve stresových situacích. Myslím si, že by v tomto duchu měly být vedeny i hudebně výchovné činnosti v mateřské škole, a proto bych svojí prací ráda přispěla k prohloubení poznatků a praktických postupů z oblasti zpěvního projevu dítěte předškolního věku.

Hlas považujeme za základní prostředek komunikace. Již malé děti dávají po narození svým křikem najevo, že přišly na svět. Hlas je také naším nejpřirozenějším hudebním nástrojem, kterým se hudebně vyjadřujeme. Zpěv je důležitý nejen pro rozvoj hudebnosti dítěte, ale plní celou řadu funkcí nezbytných pro celkový rozvoj jeho osobnosti. V předškolním věku působí zpěv pozitivně na rozvoj kvality řeči, mluvního projevu, ale má vliv i na psychický stav dítěte.

Alena Tichá ve své publikaci *Učíme děti zpívat* uvádí, že každý z nás má dar zpívat a každý lidský hlas v sobě skrývá značné předpoklady. Je však důležité, aby děti měly dostatek podnětů k přirozenému hlasovému projevu. Bohužel se v současné době často setkáváme s tím, že děti nezpívají, což je způsobeno tím, že matky svým dětem již tolik nezpívají a děti tak nemají možnost zpěvu naslouchat. Často rodiče ani zpěv dětí nepodporují a děti jsou okřikovány, aby byly zticha, což vede k tomu, že pak neumí dostatečně využívat svůj hlas. Další příčinou nezpěvnosti dětí je nesprávný pěvecký vzor a špatné vedení v mateřské škole. Paní učitelky v mateřských školách často neumí vhodně pracovat s dětským hlasem, volí špatnou tóninu písní, a děti tak zpívají v nízké hlasové poloze, nebo nezařazují do práce s hlasem a zpěvem dětí dechová a artikulační cvičení, která také tvoří důležitou součást pěveckých činností.

Cílem mé bakalářské práce je poukázat na možnosti rozvoje dětského hlasu a zpěvního projevu prostřednictvím rozmanitých cvičení a her s hlasem, a způsob, jak tyto aktivity zařadit do běžné výuky v mateřské škole. Ze své vlastní zkušenosti vím, že paní učitelky často při práci s dětským hlasem před zpěvem nezařazují vhodná dechová

a artikulační cvičení a hry s hlasem, přitom jsou důležitou součástí pěveckých činností. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla navrhnout výukový projekt zaměřený na rozvoj zpěvního projevu dětí předškolního věku, který bude obsahovat i tato neméně důležitá cvičení. Cílem tohoto projektu je poukázat na to, jakým způsobem lze tyto aktivity vhodně zařadit do výchovně vzdělávacího procesu v mateřské škole tak, aby děti bavily a zároveň přispívaly k rozvoji jejich zpěvního projevu.

Bakalářská práce je členěna do čtyř kapitol. Kapitoly *Dětský hlas a zpěvní projev dítěte předškolního věku*, *Psychologické předpoklady dítěte předškolního věku ke zpěvu* a *Praktické náměty k pěveckým činnostem* představují teoretickou část práce. V první kapitole se zabývám dětským hlasem, jeho vývojem od narození do období návštěvy mateřské školy, charakteristickými znaky, polohou a rozsahem. Dále v práci popisuji, jaký vliv má zpěv na psychický a fyzický vývoj dítěte, vymezuji několik základních příčin dětské nezpěvnosti a poukazuji na důležitost hlasové hygieny. V kapitole druhé se zabývám hudebními schopnostmi, které jsou nezbytné pro provozování hudebních a pěveckých činností, a také pěveckými dovednostmi, které by si měly děti předškolního věku osvojit. Třetí kapitola je – jak už napovídá název – zaměřena na pěvecké činnosti a praktické náměty k jejich realizaci v mateřské škole.

Praktickou částí bakalářské práce je mnou navržený výukový projekt pro mateřské školy zaměřený na rozvoj zpěvního projevu dítěte předškolního věku, který může sloužit učitelům jako inspirace pro práci s dětmi. V projektu se částečně objevují činnosti z kapitoly třetí, ale obsahuje i jiné aktivity a hry s hlasem. Bakalářská práce vznikla jako projekt pro pěvecké činnosti v *Mateřské škole Sbíhavá* v Praze 6, kde pracuji jako asistentka pedagoga ve třídě Kočiček. Aktivity jsem realizovala v praxi a provedla reflexi. Součástí praktické části jsou také fotografie z realizace projektu, které se nacházejí v přílohách.

1 Dětský hlas a zpěvní projev dítěte předškolního věku

1.1 Charakteristika dítěte předškolního věku

Za předškolní věk je považováno období od tří do šesti, případně do sedmi let věku dítěte. Konec tohoto období není dán jen fyzickým věkem, ale především sociálně, nástupem do školy. Nástup dítěte do školy samozřejmě souvisí s věkem dítěte, ale může oscilovat v rozmezí jednoho i více let.¹ V mnoha publikacích je předškolní věk také označován za období otázek, období hry, iniciativy, první období vzdoru nebo za věk mateřské školy.

Předškolní období je jedno z nejkrásnějších a nejzajímavějších vývojových období člověka, ve kterém dochází k rozvoji pohybové aktivity, rozvoji intenzivního smyslového a citového vnímání a velkého zájmu o okolní jevy.²

1.2 Charakteristika dětského hlasu, jeho rozsah a poloha

Lidský hlas považujeme za základní prostředek komunikace. Již malé děti, když se narodí, dávají svým křikem najevo, že přišly na svět a jsou zdravé. Křik je tedy jejich první hlasový projev. Hlas je také našim nejpřirozenějším hudebním nástrojem, kterým se můžeme hudebně vyjadřovat.

Hlasové ústrojí dítěte je v podstatě stejné jako u dospělého člověka. Liší se pouze svými rozměry a také funkčními zvláštnostmi získanými v průběhu vývoje člověka. Hlasové ústrojí je umístěno v hrtanu. Zde je utvořeno dvěma pružnými vazami mezi hlasivkovými chrupavkami, které se nachází na zadním okraji prstencové chrupavky štítné. Tyto vazy jsou pokryté slizničními řasami a tvoří tzv. hlasové valy neboli hlasivky. Mezi hlasivkami se nachází hlasová štěrbina, která se za pomoci svalstva (vnitřním a zevním napínačem) rozevírá a svírá. Proud vzduchu z plic je přerušován vlivem kmitání hlasových vazů, tím se vzduch nad hlasovou štěrbinou zhušťuje a zředňuje a vzniká tak zvuk, hlas.³

František Lýsek uvádí, že hlasivky novorozence mají průměrnou délku 0,45 cm a fonace pískotu kojence tedy může dosáhnout až čtyřčárkované oktávy (c^4-h^4). Hlas

---

¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1, s. 177.

² ŠULOVÁ, Lenka. *Raný psychický vývoj dítěte*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1820-3, s. 66.

³ LÝSEK, František. *Vox liberorum: Dětský hlas, výzkum jeho znaků a vývoje*. Brno: Blok, 1977, s. 39.

novorozenců obvykle začíná na tónu a^1 . Od tohoto tónu se poloha hlasu postupně zvyšuje a po dosažení nejvyššího možného tónu hlasový projev končí anebo se vrací zpět k počátečnímu tónu. Je samozřejmé, že rozsah hlasových projevů kojenců je individuální, projevuje se především pískotem a do dvou měsíců věku dítěte se příliš nemění. Hlasové ústrojí se ale nadále vyvíjí, přibývají délky a zlepšuje se hlasová pružnost a pohyblivost.⁴

Od tří měsíců věku dítěte se mohou objevovat individuální rozdíly také v poloze hlasů, které se jeví rozdílem velké sekundy až velké tercie. Hlasový rozsah dítěte může být dán například dvěma oktávami, avšak jejich polohu určuje buď sopránové (c^1 - c^3) či altové (c - c^2) posazení, v průměru pak soprán (b - b^2), alt (e - e^2). Hlasový rozsah dítěte ani jeho polohu však nelze určit natrvalo z důvodu jeho neustálého vývoje.⁵

Pro zdravý hlas předškolního dítěte je charakteristická jasná a zvonivá barva hlasu. Dětský hlas je křehký, není příliš silný, jelikož je tvořen s převahou hlavového rejstříku, který je typický pro zpěvní hlas. Hlas s přibývajícím věkem a tělesným růstem dítěte nabývá především na síle a barevnosti.⁶

Rozsah dětského hlasu závisí na několika faktorech. Patří sem především věk dítěte, dále rozezpívanost (zda má dítě nějaké pěvecké zkušenosti) a také individuální hlasové, psychické a tělesné dispozice. Mnozí autoři ve svých publikacích uvádějí různé hlasové rozsahy dětí. Alena Tichá ve své publikaci *Učíme děti zpívat* uvádí orientační rozsah dětského hlasu v jednotlivých věkových obdobích:

- kojenci a děti do tří let mají rozsah od g^1 - c^2
- děti předškolního věku mají rozsah od f^1 - e^2
- děti mladšího školního věku mají rozsah od c^1 - f^2
- děti od deseti let až do puberty mají rozsah a - a^2 .

Mgr. Marie Lišková ve své publikaci *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání* uvádí, že děti mohou v různém věkovém období dosáhnout těchto hlasových rozsahů:

- tříleté děti zpívají v rozmezí tří tónů f^1 - a^1
- čtyřleté děti mohou mít šestitónový rozsah v rozmezí c^1 - h^1
- předškoláci mohou dosáhnout až osmitónového rozsahu

---

⁴ LÝSEK, František. *Vox liberorum: Dětský hlas, výzkum jeho znaků a vývoje*. Brno: Blok, 1977, s. 44-45.

⁵ LÝSEK, František. *Vox liberorum: Dětský hlas, výzkum jeho znaků a vývoje*. Brno: Blok, 1977, s. 46-47.

⁶ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X, s. 21.

Věra Mišurcová v publikaci *Hry se zpěvem*⁷ uvádí tyto hlasové rozsahy dětí:

- tři až čtyř leté děti mají rozsah přibližně d^1 - a^1
- pětileté děti mají rozsah přibližně c^1 - h^1

V publikaci *Hudební výchova v mateřské škole* od Jiřího Zezuly a Olgy Janovské se uvádí tyto orientační hlasové rozsahy předškolních dětí:

- tříleté děti mají rozsah tercie v rozmezí d^1 - a^1
- čtyřleté děti mají rozsah sexty v rozmezí c^1 - c^2
- v šesti letech dosahují děti rozsahu oktávy

Děti mohou mít samozřejmě i menší hlasový rozsah, což je způsobeno tím, že děti nezpívají a nemají tak dostatek pěveckých zkušeností. U nerozespívaných dětí proto dominuje tzv. hrudní rejstřík, který je typický pro nižší hlasovou polohu do e^1 . Rozsah nerozespívaných dětí je tedy velmi malý, uvádí se a - e^1 .⁸

1.3 Vývoj dětského hlasu

1.3.1 Období od narození do tří let

Základy hlasu (mluvního i zpěvního) se připravují již v kojeneckém období. Toto období je také často označováno jako období křiku, jelikož právě křik je úplně prvním hlasovým projevem dítěte. Hlasový orgán dítěte se aktivně vyvíjí, zpočátku pracuje vyváženě, avšak v následujících vývojových etapách bývá jeho celistvost narušena. Děti v kojeneckém a batolecím období ještě tvoří hlas fyziologicky správně, tj. s účastí tzv. hlavového rejstříku, který je typický pro vysokou polohu hlasu (zpěvní hlas). Během prvního měsíce života používají děti měkké hlasové začátky. Postupně se však začínají objevovat tvrdé hlasové začátky, jimiž děti projevují negativní emoce. Přibližně ve třech měsících začínají děti reagovat na zvukové podněty tím, že otáčejí hlavičku za zdrojem zvuku a naslouchají mu. Jedná se o první projevy záměrného sluchového vnímání. V tomto období je kvantita a kvalita sluchových podnětů velice důležitá, jelikož sluchové podněty napomáhají rozvoji sluchu, ale také ovlivňují hlasové aktivity dítěte. Prvními hláskami, které

---

⁷ MIŠURCOVÁ, Věra. *Hry se zpěvem: pro mateřské školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958. Na pomoc učitelů, s. 13.

⁸ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X, s. 21.

můžeme v hlasových projevech dítěte slyšet, jsou samohlásky „o“ a „u“ a souhlásky „m“ a „b“. Dítě tyto hlásky vyslovuje výrazně a krátce.⁹

Do šestého měsíce se děti vyjadřují broukáním, výskáním a houkáním. Je to období, kdy děti rády experimentují se svým hlasem, líbí se jim hra s vlastním hlasem a snaží se napodobovat a opakovat, co slyší. Tyto hry později přecházejí v tzv. dětskou melodickou preimprovizaci, v níž se pomalu začínají projevovat prvky hudebních vloh a schopností.¹⁰

První pokusy o zpěv často vznikají spontánně při hře dítěte. Zpěv je začleněn do činnosti, které se dítě věnuje. Základem není zpěv, ale hra, která vytváří propojení mezi hlasem, pohybem a fantazií.¹¹ Pokud má dítě dostatek pěveckých podnětů, mohou se již v průběhu druhého roku věku objevovat projevy intonace jednoduchých popěveků a písní. Ve třech letech je pak již typické spontánní prozpěvování, kdy děti velice rády zpívají například své oblíbené hračky, vytváří si vlastní popěvky, které různě obměňují atd.¹² Při těchto spontánních hrách s hlasem děti prozkouší celý svůj hlasový rozsah a přirozeně si cvičí také sílu a výdrž. *„Interjekce, hlasové improvizace a „prozpěvování“ představují inventář hlasových možností, jimiž by mohl při zdravém vývoji celkové osobnosti v budoucnu jedinec disponovat. Všechny tyto hlasové projevy rozvíjejí pěvecký hlas, protože se realizují ve značném hlasovém i dynamickém rozpětí, procvičují hlasový orgán v jeho celistvosti.“*¹³

Je velice důležité věnovat prvním pokusům o zpěv pozornost a podpořit u dítěte přirozenou touhu si prozpěvovat. Pokud nebude mít dítě dostatek hudebních podnětů, mohou jeho první pokusy o zpěv ustrnout na úrovni bezbřehého hudebního blábolení. Důležitou úlohu zde má prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, a ve kterém dochází k hudební komunikaci mezi dítětem a dospělým.¹⁴

---

⁹ TICHÁ, Alena. *Vokální činnosti jako prostředek rozvoje hudebnosti a zpěvnosti žáků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7290-318-4, s. 30.

¹⁰ Tamtéž, s. 30.

¹¹ Tamtéž, s. 30-31.

¹² MACHŮ, Eva. *Hudební výchova v mateřské škole: Studijní opora*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2014, s. 5.

¹³ TICHÁ, Alena. *Vokální činnosti jako prostředek rozvoje hudebnosti a zpěvnosti žáků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7290-318-4, s. 31.

¹⁴ Tamtéž, s. 31.

1.3.2 Období návštěvy mateřské školy

V předškolním období, tj. od tří do šesti let, se vokální projevy dítěte zlepšují, jelikož se rozvíjí motorický a sluchový analyzátor a jeho výškově diferenciatní schopnosti.¹⁵ V mateřské škole bývá vzorem pro dětský zpěv paní učitelka, která by měla být velmi dobře vyškolená a měla by znát zásady hlasové hygieny. Pro hudební projev dítěte je důležitý také rozvoj motoriky, koordinace pohybů a seznamování se s hrou na Orffovy nástroje. Nezbytné je také systematické rozvíjení dovedností sluchových. Pokud je sluch aktivován, rozvíjí se sluchově-fonační spoje, které jsou základem pro intonačně čistý zpěv. Dítě je schopno pěkného pěveckého projevu, pokud umí svůj hlas poslouchat a odlišit ho od zpěvu ostatních dětí. Čistě intonaci zpěvu dítěte v předškolním věku velmi napomáhá doprovod na hudební nástroj.¹⁶

1.4 Zpěv a jeho význam

Zpěv je stejně tak, jako řeč, přirozeným lidským projevem¹⁷ Zpěv s řečí úzce souvisí, jelikož prostřednictvím zpěvu a pěveckých činností můžeme u dětí rozvíjet mimo jiné slovní zásobu, usměrňovat správné tvoření hlásek, můžeme věnovat pozornost také správné výslovnosti nebo sluchovému rozeznávání koncových slabik. Při rozboru písní, kdy s dětmi rozebíráme jejich melodii nebo obsah, dáváme dětem prostor k rozvoji řečového projevu a vyjadřovacích schopností. Zpěv také pomáhá při léčbě některých logopedických vad, např. koktavosti.¹⁸

Hlas je při zpěvu i řeči tvořen pomocí hlasového aparátu. Pro řečový projev je typická nižší hlasová poloha f^l a níže, tzv. hrudní rejstřík. Při zpěvu tvoříme tóny pomocí hlavového rejstříku, čímž bývá označována vyšší hlasová poloha f^l a výše.¹⁹

Zpěv patří k základním a zároveň nejčastějším projevům hudebních činností v mateřské škole a přispívá k celkovému rozvoji hudebnosti dětí.²⁰ Alena Tichá ve své

---

¹⁵ TICHÁ, Alena. *Vokální činnosti jako prostředek rozvoje hudebnosti a zpěvnosti žáků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7290-318-4, s. 32.

¹⁶ MACHŮ, Eva. *Hudební výchova v mateřské škole: Studijní opora*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2014, s. 6.

¹⁷ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 21.

¹⁸ Tamtéž, s. 12.

¹⁹ Tamtéž, s. 40.

²⁰ Tamtéž, s. 21.

publikaci *Učíme děti zpívat* uvádí, že každý z nás má dar zpívat a každý má ke zpěvu značné předpoklady. Je však třeba nebránit přirozenému hlasovému projevu, ale naopak hlas cvičit, a to v celém jeho rozsahu a znění.²¹

Zpěv má značný vliv na psychický i fyzický vývoj dítěte a jeho zdravotní stav. Při zpěvu dochází k rozšiřování hrudníku, přímí se páteř a povzbuzuje se krevní oběh. Díky zpěvu se také prohlubuje a stabilizuje dýchání, což vede k vydatnějšímu okysličování krve a rychlejšímu metabolismu. Pravidelné dýchání při zpěvu má pozitivní vliv na srdeční činnost a krevní tlak.²² Existuje mnoho výzkumů, které prokázaly, že pravidelnými pěveckými činnostmi se podněcuje rozvoj citlivosti vnímání a diferenciací schopnost sluchového analyzátoru. Pěvecké činnosti bezpochyby ovlivňují psychický stav dětí, společně s ostatními hudebně interpretačními aktivitami napomáhají k odstranění duševních poruch, psychické únavy nebo stresu.²³ Zpěv také vede k lepšímu soustředění, zmírňuje neklid a napětí a pomáhá hyperaktivním či neurotickým dětem s celkovým zklidněním.²⁴ Prostřednictvím zpěvních a hlasových projevů dochází k psychickému uvolnění dítěte. Dítě se zbavuje zábran ze zpěvu před ostatními vrstevníky a může přirozeně konfrontovat své sociální chování s projevy ostatních dětí ve skupině. Dítě si uvědomuje svoje přednosti, ale i nedostatky, dochází k sebehodnocení, rozvoji sebekritických postojů a zdravého sebevědomí. Při zpěvu v kolektivu se děti učí spolupráci, soudržnosti a toleranci. Dále se rozvíjí schopnost empatie, estetické a emocionální citění atd.²⁵ V neposlední řadě má zpěv značný vliv na rozumový vývoj dětí. Díky zpěvu děti procvičují paměť a pozornost, rozvíjí se představivost a přirozená tvůrčí aktivita.²⁶

---

²¹ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X, s. 11.

²² SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 24.

²³ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 26.

²⁴ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 21.

²⁵ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s.29-30.

²⁶ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 21.

1.5 Nezpěvnost a motivace ke zpěvu

Autoři zabývající se touto tematikou se shodují na tom, že základní příčinou nezpěvnosti dětí je hudebně nepodnětné rodinné prostředí.²⁷ V dnešní době se vytrácí přirozená potřeba zpívat, rodiče mají jiné zájmy a nepodporují zpěv dětí.²⁸ Nezpívá se nejen v rodinách, ale ani při posezeních s přáteli, při pracovních činnostech nebo jen tak pro zábavu. Důsledkem toho všeho je to, že se vytrácí přirozená potřeba zpěvního projevu jako výrazu zdravé emocionality a dochází k zániku přirozených zpěvních mechanismů a hudebního smyslu u dětí.²⁹

Alena Tichá ve své publikaci *Učíme děti zpívat* vymezila a popsala několik nejčastějších příčin dětské nezpěvnosti:

- **Maminky v dnešní době dětem nezpívají a děti spíše přijímají zvuk v podobě reprodukované hudby.** Reprodukováná hudba je pro děti příliš složitá a nedokážou se v ní orientovat tak dobře, jako v jednohlasé písničce, kterou zpívá matka a je tak dítěti nejbližší. Děti zpěvu matky naslouchají a u toho si spokojeně pobrukuje. Jedná se v podstatě o první hudební zkušenost dítěte, kterou dítě prožívá v bezpečí a v příjemném citovém souznění.³⁰
- **Rodiče nepodporují zpěv dětí.** Pro děti je zpěv přirozeným projevem sebevyjádření především ve hře. Hra dítěte je doprovázena pobrukováním, jáсотem, výkřiky nebo chichotáním, což některým rodičům může vadit, a proto bývají některé děti okřikovány, ať jsou zticha. Důsledkem takového přístupu může být to, že děti nejen, že nezpívají, ale neumí ani zněle mluvit.³¹
- **Malá fyzická zdatnost a špatné držení těla.** Při zpěvu je důležité především dýchání. Pokud je tělo shrbené, je zúžený hrudní koš a snížená fyzická vybavenost dítěte, dýchání je značně omezeno. Správný je prohloubený brániční dech, který lze uskutečnit pouze za pomoci pružných mezižeberních a zádových svalů. Často ale dochází k mělkému, svrchnímu dechu se zvedáním ramen, kdy se vzduch dostává

---

²⁷ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 15.

²⁸ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 21.

²⁹ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 15.

³⁰ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X, s. 12.

³¹ Tamtéž, s. 12.

jen do vrchní části hrudníku a vzniká napětí v ramenou a zátylku, které se pak přenáší na hrtan. V důsledku nesprávného dýchání dochází k tomu, že jsou hlasivky přetěžovány. Nesprávné dýchání společně se špatným držením těla ochromuje správné tvoření tónu a narušuje tak souhru mezi dechem a hlasivkami, která je při zpěvu potřeba.³²

- **Nízká poloha mluvního hlasu a neprocvičování vyšší hlasové polohy.** Děti zpočátku tvoří a užívají svůj hlas správně, hlasem se pohybují ve značném dynamickém i tónovém rozpětí. Když dítě začne mluvit, začne častěji používat i nižší hlasovou polohu a hrudní znění. Pokud v tomto období děti nezpívají, neprocvičují tak i vyšší hlasovou polohu a dochází k tomu, že jejich hlas postupně ztrácí jas, lehkost a schopnost tvořit vyšší tóny. Pokud nedojde k včasné nápravě, bude v jejich zpěvu převládat mluva a děti nebudou schopny zpívat vyšší tóny.³³
- **Nesprávný pěvecký vzor a neodborné vedení v mateřských školách.** V mateřských školách je pěveckým vzorem pedagog, který by měl znát zásady hlasové hygieny. Bohužel někteří pedagogové tyto znalosti nemají, a tak nechávají děti zpívat příliš silně a v nízké hlasové poloze nevhodné písně s malým hlasových rozsahem. Děti proto nemají možnost procvičit si vyšší tóny a vyzkoušet lehce znějící hlas.³⁴

1.6 Zásady hlasové hygieny

Hlasivky dětí jsou křehké a lehce zranitelné. Při zpěvu bychom proto měli dodržovat zásady hlasové hygieny, abychom šetřili dětský hlasový orgán a nedošlo k jeho poškození.³⁵ Autoři zabývající se touto tematikou považují tyto zásady za důležité:

- s dětmi zpíváme ve vhodném prostředí, místnost by měla být vyvětraná a čistá
- teplota v místnosti by měla být kolem dvaceti stupňů, zpíváme při optimální vlhkosti vzduchu
- zpíváme v přirozené hlasové poloze dětí, pokud nerespektujeme tuto hlasovou polohu, dochází k přepínání hlasivek
- nezpíváme při velké fyzické námaze nebo pokud jsou děti unavené či nemocné

---

³² TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X, s. 12.

³³ Tamtéž, s. 13.

³⁴ Tamtéž, s. 13.

³⁵ Tamtéž, s. 34.

- zpíváme v kratších pěveckých intervalech, aby se děti neunavily³⁶

Děti si zpočátku osvojují pěvecké dovednosti nápodobou, a proto je velice důležité, aby měly správný hlasový vzor. V prvních letech dítěte je jeho vzorem matka, později učitelka v mateřské škole. Její hlasový projev by měl být co nejvíce přirozený, neměl by postrádat citové zaujetí, ale ani správnou artikulaci, dýchání nebo frázování.³⁷ V mateřské škole by měla učitelka dodržovat tyto zásady:

- nezvyšovat hlas, nekřičet, snažit se mluvit v přiměřené síle
- mluvní poloha hlasu by neměla být ani příliš vysoká, ani příliš nízká
- dbát na měkké hlasové začátky, a to při zpěvu i mluvení
- dbát na správné dýchání
- správně artikulovat, aby nám bylo rozumět³⁸

Hlasovou hygienu považujeme za první a nejdůležitější otázku hlasové výchovy, ale neméně důležité je také vytváření správných pěveckých dovedností, kterými se budu podrobněji zabývat ve 3. kapitole.³⁹

---

³⁶ STRNADOVÁ, Karla. *Hudební výchova v mateřské škole: dílčí met. příručka k programu výchovné práce pro mateřské školy*. Praha: Vydavatelství Naše vojsko, n. p. 1988. s. 8-9.

³⁷ Tamtéž, s. 8.

³⁸ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 35.

³⁹ STRNADOVÁ, Karla. *Hudební výchova v mateřské škole: dílčí met. příručka k programu výchovné práce pro mateřské školy*. Praha: Vydavatelství Naše vojsko, n. p. 1988. 9-10.

2 Psychologické předpoklady dítěte předškolního věku ke zpěvu

2.1 Hudební schopnosti dítěte, jejich klasifikace a vývoj

2.1.1 Vymezení pojmu hudební schopnosti

Každý z nás přichází na svět s určitými vnitřními dispozicemi, tzv. vlohami, které se podílejí na vývoji našich jednotlivých schopností.⁴⁰ Vlohy jsou hmotným základem schopností, dají se označit také za biologickou výbavu či vrozenou potencialitu.⁴¹ Vlohy mohou být buď dědičné, nebo vrozené a představují vnitřní podmínku pro to, aby se mohly utvářet určité schopnosti, které pak umožňují jedinci vykonávat příslušnou činnost, při níž se tyto schopnosti dále zkvalitňují a upevňují.⁴² „*Hudební vlohy spatřujeme v anatomických a psychofyzilogických kvalitách mikrostruktury mozku, nervové soustavy a analyzátorů, zvláště pak sluchového a pohybového*“⁴³

Hudební schopnosti můžeme charakterizovat jako psychickou strukturu, která se rozvíjí na základě hudebních vloh jedince a umožňuje realizovat hudební činnosti.⁴⁴ Úroveň těchto schopností nezávisí pouze na vlohovém základě, ale je podmíněna také věkem jedince a vlivy prostředí, ve kterém žije.⁴⁵ Hudební schopnosti by se měly citlivě rozvíjet v každém vývojovém stádiu dítěte, a to s ohledem na dané psychofyzilogické možnosti každého dítěte.⁴⁶

---

⁴⁰ HOLAS, Milan. *Hudební pedagogika*. Praha: Nakladatelství AMU, 2004. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-7331-018-X, s. 48.

⁴¹ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2, s. 33.

⁴² HOLAS, Milan. *Hudební pedagogika*. Praha: Nakladatelství AMU, 2004. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-7331-018-X, s. 48.

⁴³ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2, s. 33.

⁴⁴ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 34.

⁴⁵ HOLAS, Milan. *Hudební pedagogika*. Praha: Nakladatelství AMU, 2004. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-7331-018-X, s. 48.

⁴⁶ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3, s. 11.

2.1.2 Hudební schopnosti a zpěvní projev

Zpěvní výkon dítěte závisí mimo jiné i na kvalitě hudebních schopností. V jednotlivých hudebních činnostech se realizuje několik hudebních schopností najednou, které se pojí i s hudebními dovednostmi a vědomostmi dítěte. Schopnosti, které umožňují provozování hudebních činností, se vážou především ke sluchovému smyslu jedince, což znamená, že je můžeme zahrnout pod označení hudebně sluchové schopnosti. V hudebních činnostech jedinec neuplatňuje pouze sluch, ale také představivost, paměť nebo motoriku.⁴⁷

2.1.2.1 Hudební sluch

Hudební sluch jedince rozvíjíme všemi hudebními činnostmi, tzn. činnostmi pěveckými, poslechovými, instrumentálními a hudebně pohybovými.⁴⁸ Díky hudebně sluchovým schopnostem může dítě vnímat a zpracovávat akustické vlastnosti hudby, kam patří například tónová intenzita, trvání nebo frekvence. K těmto akustickým vlastnostem se postupně utváří, vlivem fyziologického zrání sluchového analyzátoru, odpovídající citlivost pro hlasitost, výšku tónu, barvu a délku.⁴⁹ V předškolním věku by dítě mělo být schopno tyto složky zvukových podnětů rozeznat.⁵⁰

- Citlivost pro hlasitost

Jedná se o schopnost, která vzniká na základě odrazu intenzity tónů v psychice dítěte. Tato schopnost umožňuje dítěti vnímat dynamické změny v hudbě. V mateřské škole můžeme citlivost pro hlasitost tónů rozvíjet prostřednictvím sluchových her. Děti mohou například rozlišovat silné a slabé hudební zvuky.⁵¹

- Citlivost pro barvu tónů

---

⁴⁷ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 34.

⁴⁸ JANOVSÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika): učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelek mateřských škol*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-24939-6, s. 11.

⁴⁹ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3, s. 11.

⁵⁰ JANOVSÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika): učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelek mateřských škol*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-24939-6, s. 36.

⁵¹ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3, s. 13.

Tato schopnost se utváří již v raném stádiu vývoje jedince, nejméně se však rozvíjí kolem druhého roku věku dítěte. V tomto věku se dítě učí rozeznávat, napodobovat a pojmenovávat prostřednictvím her různé hudební (zpěv dětí, hudební nástroje) i nehudební (hlasy zvířat, zvuky přírody) zvuky. U předškolních dětí má tato schopnost velice dobrou úroveň.⁵²

- Smysl pro výšku tónu

Rozlišování hudební výšky je považováno za jeden ze základních znaků hudebního sluchu.⁵³ Jedná se o schopnost postihnout malé změny frekvence tónu.⁵⁴ Předškolní děti nerozlišují přesnou výšku tónu, ale vnímají ji na základě témbrových (barevných) znaků. Vysoké tóny označují například jako tenké, hluboké jako tlusté.⁵⁵ „František Sedlák hodnotí tuto schopnost v předškolním věku jako „předstupeň komplexní funkce hudebního sluchu“, který chápe jako „psychickou strukturu, umožňující vnímat hudbu, rozlišovat její výstavbové elementy, postihovat jejich vztahy, poznávat známé hudební útvary a klasifikovat přesnost jejich pěveckého či instrumentálního provedení“⁵⁶

Dostatečně rozvinutá funkce hudebního sluchu je jednou z důležitých podmínek pro intonačně čistý zpěv. Vokální neboli zpěvný projev se uskutečňuje pod kontrolou sluchového analyzátoru a mezi těmito ústrojími existuje určité spojení, v němž se uplatňuje podíl fonačního aparátu na rozlišování výšky tónů. Těsnou spojitost mezi vokálním projevem a sluchem považuje hlasová pedagogika za primární faktor zpěvu.⁵⁷

---

⁵² KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3, s. 14.

⁵³ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 35.

⁵⁴ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3, s. 14.

⁵⁵ JANOVSÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelů mateřských škol*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-24939-6, s. 17.

⁵⁶ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3, s. 14.

⁵⁷ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 35.

Mezi schopnosti, které se podílejí na vokálním projevu jedince, nepatří pouze hudební sluch, ale také další hudební schopnosti jako je tonální cítění, rytmické cítění, hudební paměť a hudební představivost.⁵⁸

---

⁵⁸ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 37.

2.1.2.2 Tonální citění

Veškerý hudební materiál, se kterým pracujeme v mateřské škole s předškolními dětmi, má tonální základ. Tonalitu chápeme jako výrazový prostředek, který je neodmyslitelně spjatý s melodií. „Považujeme ji za organizační princip melodie, za strukturu, v níž se uplatňují vztahy a funkční závislosti jednotlivých tónů vzhledem k tónům tónického kvintakordu.“⁵⁹ S rozvojem tonálního citění úzce souvisí rozvoj citlivosti pro výšku tónu a činnosti, které jsou zaměřené právě na rozvoj citlivosti pro výšku tónu, současně sledují i tonální vztahy. S dětmi tedy neprocvičujeme pouze jednotlivé tóny, ale rovnou pracujeme s hudební celky, jelikož jsou tonálně zakotvené.⁶⁰

Tonální citění neboli smysl pro tonalitu můžeme označit jako schopnost emocionálně rozlišovat výškové vztahy v melodii a prožívání výškového pohybu melodie.⁶¹ V melodii můžeme některé tóny vnímat jako důležitější než ostatní, melodický postup mezi těmito tóny budí pocity napětí nebo uvolnění. Za hlavní tóny v melodii považujeme první, třetí a pátý stupeň tóniny, ostatní tóny v tónině označujeme jako vedlejší. Pokud je melodie ukončena na některém z vedlejších tónů, vnímáme melodii jako nedokončenou a vyžadujeme rozvedení do některého z hlavních tónů.⁶²

Tonální citění můžeme rozvíjet pomocí všech hudebních činností, nejčastěji se však rozvíjí prostřednictvím činností pěveckých, tzn. zpěvem. Kvalita zpěvního projevu může sloužit i jako částečná diagnostická pomůcka pro posuzování kvality tonálního citění. Značný vliv na vývoj tonálního citění má frekvence opakování a kvalita hudebně sluchových schopností, zejména citlivost pro výšku tónu a hudební paměť.⁶³ Pokud je tonální citění nedostatečně rozvíjeno, může se to projevit chybnou vokální intonací dítěte. Dítě může mít problém udržet se v dané tónině, nedokáže správně dokončit melodii, rozpoznat ukončenou či neukončenou melodii nebo poznat falešný mimotonální tón. Proto je důležité tonální citění

---

⁵⁹ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2, s. 147.

⁶⁰ JANOVSÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelů mateřských škol*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-24939-6, s. 18.

⁶¹ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2, s. 66.

⁶² Tamtéž, s. 147-148.

⁶³ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3, s. 20.

u dětí rozvíjet prostřednictvím rozmanitých hudebních aktivit.⁶⁴ Děti mohou například dozpívat konce písní.

2.1.2.3 Rytmické cítění

Rytmické cítění chápeme jako schopnost vnímat a prožívat rytmus hudby, adekvátně na něj pohybově reagovat, reprodukovat ho a také vytvářet. Na základě výzkumů některých autorů víme, že rytmičké cítění není pouze sluchové zpracování časového průběhu dané hudby, ale je doprovázeno také současně probíhajícími motorickými reakcemi organismu. Děti mohou na rytmus hudby reagovat například kýváním, tleskáním, chůzí, dupáním, vytřukáváním rytmu prsty atd.⁶⁵

Uvádí se, že smysl pro hudební projev se probouzí již brzy po narození a na rytmizovanou píseň dokážou děti pohybově reagovat již v šesti měsících. Později, mezi druhým a třetím rokem, začínají pohybově reagovat na základní hudebně výrazové prostředky, jako je rytmus, metrum, pulzace nebo dynamika, a to nejčastěji hrou na tělo nebo hrou na Orffovy nástroje. V mateřské škole dochází k rozvoji rytmičké cítění především prostřednictvím pěveckých činností. Pěvecká činnost se realizuje v melodizaci a rytmizaci slov, sousloví nebo říkadla a bývá často spojována právě s hrou na Orffovy nástroje či hrou na tělo. Dalším způsobem, jak rozvíjet rytmičké cítění u dětí předškolního věku, jsou různé hudební hry. Například při hře na otázku a odpověď se děti učí vnímat pohyb melodie a reagovat na jeho rytmičko-metrické členění.⁶⁶

Pro rozvoj rytmičké cítění je velice účinným a přirozeným prostředkem zpěvní projev mající výraznou rytmičkou složku. Také nejrůznější výzkumy potvrzují, že spojením zpěvního projevu, instrumentálních činností, rytmičké deklamace a pohybu, který vychází z hudebního rytmu, lze velice dobře rozvíjet rytmičké cítění i u dětí, které hudebně zaostávají.⁶⁷

---

⁶⁴ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 37-38.

⁶⁵ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2, s. 141-142.

⁶⁶ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3, s. 46-51.

⁶⁷ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 39.

2.1.2.4 *Hudební paměť a hudební představivost*

Hudební paměť je považována za jednu z nepostradatelných hudebních schopností, která je nezbytná pro všechny hudební operace a činnosti. Jedná se o schopnost nervové soustavy jedince přijímat a zpracovávat hudební informace, dále je uchovávat a vybavovat, případně reprodukovat v původní podobě. Hudební paměť společně s představivostí a fantazií člověka umožňuje vytvářet hudební fondy, které určují jeho vztah k hudbě a hudebnosti.⁶⁸ Hudební paměť se utváří již v předškolním věku, a to společně s hudební představivostí, fantazií a vnímáním dítěte.⁶⁹ Pro zapamatování a znovuvybavení hudebních útvarů využíváme tři druhy paměti, a to paměť dlouhodobou, krátkodobou a operační.⁷⁰

Je obecně známo, že si dítě nejlépe zapamatovává to, co vychází z jeho potřeb a zájmů, a to platí i u hudby. Hudebně výrazové prostředky u dětí vyvolávají poznávací a emocionální reakce, jejichž intenzita závisí na charakteru, náročnosti, srozumitelnosti nebo kvalitě hudebního podnětu. Rozvoj hudební paměti tedy začíná od jednoduchých popěveků, písní či melodizovaných říkadel.⁷¹

Hudební paměť má velice zásadní význam i pro zpěv a hlasovou výchovu. Bez ní by nemohla být realizována pěvecká nápodoba vokálního projevu učitele, ale ani zpěv drobných hudebních útvarů či hlasových cvičení. Při hlasovém projevu se uplatňuje několik složek paměti, zejména složka sluchová a zraková. Sluchová složka paměti má zásadní význam při výuce zpěvu, zejména při nápodobě zpěvního projevu učitele, kdy jedinec musí sluchem diferenciovat, zapamatovat si a následně reprodukovat základní složky tónového vjemu, což je vlastní výška tónu a témbro. Také zraková složka hudební paměti je velice významná v pěveckých činnostech. Při zpěvním projevu člověka nevnímáme pouze jeho zvukovou složku, ale všímáme si také vnějších projevů zpěvu, kam patří například pohyby úst a brady, mimika, gesta a celková řeč těla. Především ve školském prostředí je velice důležité zrakové

---

⁶⁸ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2, s. 160-161.

⁶⁹ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3, s. 22.

⁷⁰ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 40.

⁷¹ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3, s. 23.

vnímání dětí při různých pěveckých a hlasových cvičení a zpěvu písní, jelikož děti napodobují i tu vnější stránku zpěvního projevu učitele.⁷²

Hudební představivost je považována za velmi důležitou hudební schopnost, k jejímuž rozvoji dochází ve všech hudebních činnostech a je budována na základě hudební paměti.⁷³ Hudební představivost označujeme jako schopnost vytvářet hudební představy v naší mysli a záměrně s těmito představami operovat. Můžeme ji označovat také jako tzv. vnitřní sluch, jelikož hudbu můžeme slyšet „uvnitř sebe“, bez toho, abychom slyšeli její zvukovou reprodukci, například na základě pouhého notového zápisu.⁷⁴ U dětí předškolního věku dochází k rozvoji hudební představivosti nejčastěji v hudebních činnostech, při kterých děti zapojují více smyslových analyzátorů. Nejčastější bývá spojení sluchových a zrakových představ.⁷⁵ V mateřské škole nejprve zařazujeme hudební hry imitační, kdy děti napodobují hlas paní učitelky a osvojují si tak jasné tónové představy. Později zařazujeme improvizaci a tvořivé hudební hry, při nichž se projevuje větší samostatnost dětí. Například hra na ozvěnu. Tato hra vede dítě k tomu, aby si vytvořilo představu a tuto představu ihned realizovalo, tzn. že paní učitelka zazpívá určitou melodii, kterou musí dítě po paní učitelce zopakovat jako ozvěna.⁷⁶

Zpěvní projev ovlivňuje především kvalitou tónově výškových představ, které souvisejí s intonací.⁷⁷ Předškolní děti ale ještě nepracují s notovým zápisem, a proto je pro ně v pěveckých činnostech představa tónové výšky a rytmických vztahů obtížnější. To jim však můžeme usnadnit tím, že budeme rukou ukazovat pohyb melodie nebo využijeme různých grafických záznamů.⁷⁸

---

⁷² SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 40-41.

⁷³ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3, s. 25.

⁷⁴ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2, s. 174.

⁷⁵ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3, s. 25.

⁷⁶ JANOVSÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelů mateřských škol*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-24939-6, s. 20.

⁷⁷ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 42.

⁷⁸ JANOVSÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelů mateřských škol*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-24939-6, s. 20.

2.2 Hudební dovednosti dítěte

2.2.1 Vymezení pojmu hudební dovednost

Hudební dovednost označujeme jako učením či cvikem získanou způsobilost jedince vykonávat úspěšně hudební činnost. Dítě si osvojuje hudební dovednosti pomocí tzv. senzomotorického učení, při němž dochází ke vzájemnému působení smyslových orgánů, a to sluchu, zraku a hmatu, dále centrální nervovou soustavou a motorickým aparátem dítěte.⁷⁹ Hudební dovednosti se dělí na dovednosti sluchové, rytmické, pěvecké, intonační, instrumentální, hudebně pohybové, hudebně tvořivé a poslechové.⁸⁰

Vzhledem k tomu, že je tato bakalářská práce zaměřena na zpěvní projev dítěte, budu se zabývat pouze dovednostmi pěveckými.

2.2.2 Pěvecké dovednosti a návyky

Pěvecké dovednosti jsou považovány za jedny z hlavních kritérií kvality hudební výchovy ve školách. Děti si osvojují základy pěvecké techniky, která je nezbytná pro realizaci veškerých vokálních činností, ale také všech hudebních činností, které jsou spojené se zpěvem.⁸¹ Mezi pěvecké dovednosti a návyky patří například správný postoj, osvojení si správného dýchání při zpěvu, osvojení si správného hudebního frázování a artikulace, tvoření hlavového tónu, správné nasazení tónu, intonačně čistá reprodukce jednohlasu a vícehlasu atd.⁸² Tyto dovednosti je třeba dlouhodobě, systematicky rozvíjet a zpřesňovat, aby se staly správnými pěveckými návyky.

2.2.3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a pěvecké dovednosti dětí předškolního věku

Úkolem učitelky v mateřské škole je vytvořit dětem pestrou vzdělávací nabídku, a to tak, aby byl splněn výchovný záměr, a aby nabídka činností vycházela ze zájmů a přání dětí.

---

⁷⁹ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 43.

⁸⁰ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2, s. 78-79.

⁸¹ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 44.

⁸² SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2, s. 78.

Při přípravě vzdělávací nabídky by paní učitelka měla vycházet z *Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání*, dále jen RVP PV, a proto je jeho znalost pro práci učitelky v mateřské škole nezbytná. Hudební výchova v mateřské škole je součástí všech oblastí RVP PV. Rámcový vzdělávací program dává učitelům prostor k propojování jednotlivých hudebních aktivit, a to i s aktivitami mimohudebními. Hudební činnosti jsou pestré, a proto bychom se neměli zaměřovat pouze na zpěv písní, ale rozvíjet i ostatní hudební dovednosti.⁸³ Učitelka v mateřské škole by tedy měla dosáhnout elementárních znalostí, schopností a dovedností ve všech oblastech.⁸⁴

Dítě a jeho tělo

Úkolem učitelky v mateřské škole je podporovat fyzickou i psychickou pohodu, zlepšovat fyzickou zdatnost, rozvíjet u dětí pohybové a manipulační dovednosti a přirozeně vést ke zdravým životním návykům. Při pěveckých činnostech by paní učitelka měla vést děti ke správnému dýchání, správnému držení těla při zpěvu a věnovat pozornost správnému tvoření hlasu. Důležitou součástí spadající do této oblasti je tzv. hlasová hygiena, která by neměla být při práci s dětským hlasem opomíjena.⁸⁵

Dítě předškolního věku by si mělo v rámci pěveckých činností osvojit tyto dovednosti:

- zachovávat správný postoj a správné držení těla při zpěvu
- koordinovat pohyby svého těla a umět sladit pohyb s rytmem a zpěvem
- správně ovládat dechové svalstvo
- umět zacházet s jednoduchými hudebními nástroji⁸⁶

Učitelka by měla do vzdělávacího procesu v rámci pěveckých činností zařadit tyto činnosti:

- Zpěv písní
- Dechová cvičení zaměřená na ovládání dechového svalstva a správné vedení dechu
- Činnosti zaměřené na správný postoj a správné držení těla
- Artikulační cvičení⁸⁷

---

⁸³ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 3-6.

⁸⁴ Tamtéž, s. 8.

⁸⁵ Tamtéž, s. 8.

⁸⁶ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání září 2021.pdf*, MŠMT ČR [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>, s. 16.

⁸⁷ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 8.

Dítě a jeho psychika

Úkolem učitelky v MŠ v rámci této oblasti je podporovat u dětí duševní pohodu, psychickou odolnost, rozvíjet intelekt, řeč a jazyk dítěte, podporovat rozvíjení jeho kognitivních procesů, citů, sebepojetí, kreativity. Důležitá je také podpora v dalším učení a poznávání.⁸⁸

Tato oblast je rozčleněna do tří podoblastí:

Jazyk a řeč

Řadíme sem všechny pěvecké činnosti, a to včetně práce se slovy a říkadly. Prostřednictvím těchto činností dochází k rozvoji slovní zásoby, věnujeme pozornost správné výslovnosti. Při rozboru písničky dáváme dětem prostor k rozvoji mluvního projevu a zároveň dochází i ke vzájemnému naslouchání a komunikaci.⁸⁹

Dítě předškolního věku by si mělo v rámci pěveckých činností osvojit tyto dovednosti:

- dbát na správnou výslovnost, správné dýchání, zvolit vhodné tempo a intonaci řeči
- zapamatovat si a reprodukovat krátké texty (říkadla, písničky)⁹⁰

Učitelka by měla do vzdělávacího procesu v rámci pěveckých činností zařadit tyto činnosti:

- Hry se slovy a souslovími, jejich rytmizace a melodizace
- Práce s říkadly
- Hra na otázku a odpověď, hra na ozvěnu
- Zpěv a rozbor písni⁹¹

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

Práce s písničkou bývá pro děti skvělým motivačním činitelem. Zároveň můžeme práci s písničkou a především s jejím obsahem využít k naplnění očekávaných výstupů RVP PV, a to i těch mimohudebních. Obsah písničky může vést k vysvětlování pojmů nebo může

---

⁸⁸ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 11.

⁸⁹ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 12.

⁹⁰ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání září 2021.pdf, MŠMT ČR* [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>, s. 18.

⁹¹ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 12.

nabídnout náměty na další rozmanité činnosti. Pěvecké činnosti také vedou k pozornosti a rozvíjí nejen hudební, ale i mechanickou a pojmovou paměť.⁹²

Dítě předškolního věku by si mělo v rámci pěveckých činností osvojit tyto dovednosti:

- umět se zaměřit na činnost a udržet pozornost
- učit se nazpaměť krátké texty a umět si je vědomě zapamatovat a vybavovat
- umět vyjádřit svoji představivost a fantazii v hudebních tvořivých činnostech⁹³

Učitelka by měla do vzdělávacího procesu v rámci pěveckých činností zařadit tyto činnosti:

- Pěvecká improvizace, melodizace slov, sousloví, říkadla
- Hry s písní (poznaj dle melodie, dokonči píseň, dramatizace, najdi společné znaky písně)
- Zpěv písní⁹⁴

Sebepojetí, city a vůle

Nejen při pěveckých, ale při veškerých hudebních činnostech dochází k rozvoji citových vztahů a sociálních vazeb u dětí, rozvoji empatie a tvůrčí aktivity. U dětí dochází prostřednictvím těchto činností k sebepoznání a uvědomování si vlastní identity.⁹⁵

Dítě předškolního věku by si mělo v rámci pěveckých činností osvojit tyto dovednosti:

- uvědomovat si své silné a slabé stránky
- umět přijmout pozitivní ocenění, ale také svůj neúspěch a umět se s ním vyrovnat
- respektovat pravidla
- umět vyjádřit své prožitky (pomocí hudby, hudebně pohybovou dramatizací)⁹⁶

Učitelka by měla do vzdělávacího procesu v rámci pěveckých činností zařadit tyto činnosti:

- Hudební aktivity, zpěv písní, hry s písní

---

⁹² LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 14.

⁹³ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání září 2021.pdf*, MŠMT ČR [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>, s. 20.

⁹⁴ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 14.

⁹⁵ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 17.

⁹⁶ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání září 2021.pdf*, MŠMT ČR [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>, s. 22.

Dítě a ten druhý

Úkolem učitelky v MŠ je podporovat utváření vztahů mezi dětmi a vztahů dítěte k dospělému člověku. Dále by měla posilovat a obohacovat vzájemnou komunikaci mezi dětmi a vytvářet příjemnou atmosféru ve třídě. Hudební činnosti mohou dětem pomáhat v navazování kontaktu s druhými, zároveň přispívají k utváření pozitivních vztahů ve třídě. Písnička je jakýmsi „prostředníkem“ v komunikaci mezi dětmi a v navazování vztahů. Při zpěvu písní by se děti měly učit vnímat a respektovat druhé.⁹⁷

Dítě předškolního věku by si mělo v rámci pěveckých činností osvojit tyto dovednosti:

- přirozeně komunikovat s ostatními dětmi, navazovat nová přátelství
- spolupracovat s ostatními dětmi⁹⁸

Učitelka by měla do vzdělávacího procesu v rámci pěveckých činností zařadit tyto činnosti:

- Hudební aktivity, zpěv písní, hry s písní

Dítě a společnost

Úkolem učitelky v MŠ v rámci této oblasti je uvést děti do světa kultury a umění, do společenství ostatních lidí a pravidel, které je nutno ve společnosti dodržovat. Zároveň by měla dítěti umožnit podílet se na utváření společenské pohody v jeho prostředí. Hudební činnosti přispívají k vytváření příjemné atmosféry ve třídě. Prostřednictvím pěveckých činností můžeme vytvářet pozitivní vztah dětí k naší kultuře a k umění. Je důležité se proto zaměřovat i na lidové písně a písně, které souvisejí s regionem, ve kterém děti žijí.⁹⁹

Dítě předškolního věku by si mělo v rámci pěveckých činností osvojit tyto dovednosti:

- dodržovat pravidla všech činností, hrát fair play
- zacházet správně a šetrně s pomůckami (např. hudebními nástroji)
- umět vnímat umělecké podněty, poslouchat a sledovat hudební představení, umět zhodnotit svůj zážitek

---

⁹⁷ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 17-18.

⁹⁸ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání září 2021.pdf*, MŠMT ČR [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>, s. 24.

⁹⁹ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 19.

- umět se vyjádřit pomocí hudebních činností, zvládat základní vokální a instrumentální dovednosti (zaspívat píseň, vnímat rytmus, zacházet s hudebními nástroji)¹⁰⁰

Učitelka by měla do vzdělávacího procesu v rámci pěveckých činností zařadit tyto činnosti:

- Hudební aktivity, zpěv písní, hry s písní

Dítě a svět

Úkolem učitelky v MŠ je zajistit, aby měly děti základní povědomí o okolní světě a jeho dění, o tom, jaký vliv má člověk na životní prostředí, a vytvořit tak základy pro odpovědný postoj dítěte k životnímu prostředí. V rámci pěveckých činností tedy vybíráme takový materiál, který obsahuje přírodní tematiku, tzn. písně o květinách nebo zvířatech. Zařazovat můžeme také jednoduché písně cizích národů, aby děti získaly povědomí také o hudbě v jiných kulturách.¹⁰¹

Dítě předškolního věku by si mělo v rámci pěveckých činností osvojit tyto dovednosti:

- vnímat, že je svět rozmanitý, pozoruhodný, nekonečně pestrý a mít základní povědomí o existenci jiných kultur a různých národů
- osvojovat si elementární poznatky o okolním prostředí, přírodě atd.¹⁰²

Učitelka by měla do vzdělávacího procesu v rámci pěveckých činností zařadit tyto činnosti:

- Hudební aktivity, zpěv písní s tematikou přírody, popěvky cizích národů, hry s písní

---

¹⁰⁰ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání září 2021.pdf, MŠMT ČR* [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>, s. 26-27.

¹⁰¹ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 20.

¹⁰² *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání září 2021.pdf, MŠMT ČR* [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>, s. 29.

3 Pěvecké činnosti a praktické náměty k jejich realizaci v mateřské škole

Pěvecké činnosti jsou nezastupitelnou složkou v hudebním rozvoji jedince. Mají kladný přínos nejen v rozvoji hudebnosti jedince, ale také v jeho tělesném a psychickém vývoji. Základem pěveckých činností je zpěv. Zpěv je považován za nejpřirozenější hudební činnost, je výrazem vnitřního života jedince a vyjádřením jeho citů, myšlenek, nálad nebo přání. Zpěv také zlepšuje kvalitu řečového projevu a posiluje tělesné a duševní zdraví.¹⁰³

Obsahem pěveckých činností jsou nejprve účelově zaměřené hry, které seznamují nejmenší děti se světem nehudebních zvuků a pohádek, vedou k tomu, aby se uvolnil hlasový orgán a k tomu, aby si děti postupně začaly uvědomovat i rytmickou stránku řeči. Následuje rytmizace slov, sousloví, říkadla a jejich melodizace a v neposlední řadě také práce s písní, kterou doplňují nejrůznější hudební didaktické hry.¹⁰⁴

3.1 Základní pěvecké návyky a příklady činností zaměřených na jejich osvojení v předškolním věku

Správným pěveckým návykům učí děti tzv. hlasová výchova, která nejen, že rozvíjí dětský hlas, ale také chrání hlas před poškozením.¹⁰⁵ V mateřské škole si děti začínají osvojovat základní pěvecké dovednosti a návyky, učí se ovládat zpěvní hlas a zpívat jednoduché písně. Velice důležitá je v tomto období kvalita zpěvního projevu paní učitelky, jelikož si děti osvojují základní pěvecké návyky pomocí nápodoby. Další vliv na správný rozvoj pěveckých návyků má také vhodný výběr písně a formy práce s písní. Aby se dětský hlas vyvíjel správně, měli bychom dbát na správné držení těla, správné dýchání a artikulaci, na měkké nasazení tónu a na jemné a plynulé tvoření tónu.¹⁰⁶

---

¹⁰³ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2, s. 278.

¹⁰⁴ JANOVSÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika): učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelů mateřských škol*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN isbn80-04-24939-6, s. 46.

¹⁰⁵ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X, s. 73.

¹⁰⁶ JANOVSÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika): učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelů mateřských škol*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN isbn80-04-24939-6, s. 51-52.

K vybraným pěveckým návykům jsem uvedla několik konkrétních průpravných činností zaměřených na jejich osvojování a upevnování. Nejvíce se mi osvědčila publikace od Aleny Tiché *Učíme děti zpívat*, která je zaměřená právě na rozvoj hudebních schopností a dovedností a hlasovou výchovu pomocí her a rozmanitých činností pro děti předškolního a mladšího školního věku. V publikaci jsou činnosti přehledně rozdělené podle toho, jakou dovednost chceme rozvíjet a procvičit nebo jaký pěvecký návyk chceme osvojit či upevnit. U každé činnosti je také uvedeno, na co je zaměřená. V publikaci je vše moc hezky popsáno a vysvětlené a určitě bych ji doporučila všem pedagogům, kteří chtějí do výuky zařadit i činnosti zaměřené na osvojování si pěveckých dovedností a rozvíjet tak zpěvní projev dětí.

Snažila jsem se vybírat činnosti rozmanité, tak aby děti bavily a zároveň byly pro děti snadno proveditelné. Některé aktivity z této kapitoly jsem zařadila do svého výukového projektu, který byl realizován v praxi. Reflexe činností se nachází v praktické části bakalářské práce.

3.1.1 Správné držení těla při zpěvu

Při zpěvu mohou děti sedět, stát nebo klečet na patách. Je důležité, aby bylo držení těla přirozené, tělo uvolněné. Děti by měly sedět či stát tak, aby kolem sebe měly dostatek místa. Paní učitelka sedí nebo stojí tak, aby děti nemusely zvedat hlavu, jelikož to vede ke krčnímu tónu v důsledku nesprávného postavení hrtanu.¹⁰⁷ V případě pěveckého postoje mají děti mírně rozkročené nohy, chodidla jsou opřena celou plochou o podložku a váha těla by měla být rozložena do obou nohou. Ramena jsou uvolněná a ruce spuštěné volně podél těla.¹⁰⁸ Níže uvádím několik činností zaměřených na uvolnění, protažení a správné držení těla.

Sbírání jablek – zaměřeno na protažení celého těla

Cvičení provádíme ve stoje. Natáhneme se nahoru, jako když chceme utrhnout jablíčko z té nejvyšší větve. Poté se natáhneme pro jablíčko, které roste napravo, nalevo, hodně vpředu, za námi. Děti cvičí podle pokynů paní učitelky.

---

¹⁰⁷ JANOVSÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelů mateřských škol*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN isbn80-04-24939-6, s. 52.

¹⁰⁸ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X, s. 78.

Důležité: nekrčit hlavu mezi ramena, pohledem sledovat směr

Ohnutý strom – zaměřeno na navozování správného postoje

Cvičení provádíme ze vzpřímeného, mírně rozkročeného stoje. Děti se dle pokynů paní učitelky předklánějí a napřimují. Fouká silný vítr, který zlomil strom v půli. Ohneme se v pase, uvolníme tělo a pomalu a pravidelně dýcháme. Poté se začneme pomalu napřimovat, obratel po obratli, následují ramena, která stáhneme dozadu a dolů, a celý pohyb ukončíme vzpřímením hlavy.

Důležité: provádět pohyby pomalu, plynule a správně u cvičení dýchat.

Dupání – zaměřeno na zakotvení těla

Při zpěvu je důležitý kontakt se zemí, jelikož jsou pak tóny pevnější a jistější. Můžeme si představit, že kořeny všech tónů sahají hluboko do středu země. Tuto představu snadno zakotvíme opakovaným dupáním celou plochou chodidla do země.

Důležité: uvědomovat si celou plošku chodidel, která by je měla trochu „pálit“

Strom ve větru – zaměřeno na získání pocitu vyváženého středu těla a vzpřímeného držení těla

Stoj mírně rozkročený, celá plocha chodidel je „přilepená“ na podlaze. Vzpažit šikmo vzhůru. Představíme si, že jsme strom, který se vlivem větru hýbe ze strany na stranu, dopředu, dozadu. Jelikož má strom silné kořeny (chodidla jsem přilepená k podlaze), nespadne. Hýbou se pouze větve stromu, tzn. hlava, ruce a trup.

Důležité: chodidla pevně „přilepená“ k zemi celou ploškou chodidla, nekrčit hlavu mezi rameny

Stejně jako správné držení těla je důležité i správné držení hlavy. Mezi nejčastější chyby, kterých se děti dopouštějí, patří vysunování brady a zaklánění hlavy, naklánění hlavy na stranu nebo hlava zadržovaná mezi rameny. Nesprávné držení hlavy může negativně ovlivnit správné tvoření tónu. Existuje ale spousta různých cvičení, díky kterým si děti osvojí správné držení hlavy.¹⁰⁹ Níže uvádím příklad činnosti, která je zaměřena na osvojení si správného držení hlavy.

---

¹⁰⁹TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X, s. 85.

Svítilí maják – zaměřeno na vzpřímené, a přesto volné držení hlavy

Toto cvičení můžeme realizovat ve stoje i v sedě. Představíme si, že jsme maják a místo očí máme světlo, které pomáhá námořníkům s orientací na moři. Pomalu a plynule otáčíme hlavu ze strany na strany, čímž uvolňujeme krční svaly. Současně posilujeme svaly, které nám zajišťují správné držení hlavy.

Důležité: hlava vytažená z ramen, pomalé a plynulé otáčení hlavy, ramena uvolněná

3.1.2 Správné dýchání

Dýchání je považováno za přirozený základ všech životních funkcí každého jedince. Správné dýchání nemá pouze zdravotní, hygienický význam, ale je také jedním z dílčích pěveckých dovedností důležitých pro zpěv.¹¹⁰ Správné dýchání nespočívá v nabírání co nejvíce vzduchu, ale je třeba dbát na dýchání celým dechovým aparátem. Je důležité vést děti k přiměřenému, klidnému a prohloubenému dechu do bránice, bez toho, aniž by zvedaly ramena. Při dechových cvičení je třeba myslet na to, že dech úzce souvisí s držením těla. Proto bychom měli dbát na to, aby bylo tělo uvolněné a otevřené, bez jakéhokoliv napětí (napětí v ramenech, šíji, čelistních kloubech).¹¹¹ Níže uvádím několik dechových činností, zaměřených na osvojení si a upevňování správného dýchání.

Dech přijde sám – zaměřeno na pozorování průběhu přirozené dechové funkce

Lehneme si na záda, nohy mírně pokrčíme a ruce položíme uvolněně vedle těla. Můžeme zavřít oči. Dech přichází do našeho těla sám. Dýcháme pomalu a přirozeně. Vnímáme, jak se břicho mírně zvedá a klesá a posloucháme svůj dech.

Důležité: uvolněný leh, nenapínat ramena

Vůně květin – nácvik prohloubeného nádechu a pružného, měkkého výdechu

Představíme si, že jsme na louce, kde roste spousta květin. Jednu si utrháme a lehounce si k ní přivoníme. Vychutnáváme si její krásnou vůni, poté se snažíme sfouknout všechny okvětní lístky s výdechem na fúúú.

---

¹¹⁰ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 94.

¹¹¹ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X, s. 89, 91.

Důležité: našpulené rty při výdechu (skulinka mezi rty je užší), a tím větší zapojení bránice

Děti často trpí nedostatkem dechu. To bývá způsobeno malou kapacitou plic nebo nesprávným hospodařením dechu při zpěvu. Proto je třeba zařazovat také cvičení, která jsou zaměřená na dlouhý volný výdech a rovnoměrnost výdechu.¹¹²

Kreslení pomocí foukání brčkem – zaměřeno na dlouhý volný výdech

Děti pomocí foukání do brčka kreslí po zádech dítěte různé obrazce.

Důležité: vzájemná komunikace mezi dětmi.

Foukání do pířka – zaměřeno na prodlužování výdechu

Foukáme do pířka tak, abychom ho udrželi ve vzduchu a nespadlo nám na zem.

Důležité: tělo mít pod vznášejícím se pířkem a nevysouvat bradu, stále volně průchodná výdechová trubice

Vydechování proti odporu – zaměřeno na rozvíjení síly dechu

Ponoříme brčko do misky s vodou a výdechem tvoříme bubliny na hladině. Měníme sílu výdechu. Při silném výdechu voda divoce vře, při slabém výdechu voda jen mírně bublá.

Důležité: nelapat po dechu, nezvedat ramena, klidný nádech

3.1.3 Měkký hlasový začátek

Abychom dosáhli měkkého hlasového začátku, je nezbytná dokonalá a vyvážená souhra dechu a hlasivek. Podmínkou je klidný nádech do otevřeného a uvolněného těla, uvolněná čelist a kořen jazyka, dále vnitřní ztišení a klidný, plynulý výdech přes uvolněné hrdlo. Je důležité navozovat měkké začátky zprvu jen ve střední poloze hlasu za pomocí slabik a slov začínajících na m, n, v, h, j, které posadí tón do hlavové rezonance. Opakem měkkého začátku je tvrdý hlasový začátek, který lze chápat jako ostrý náraz dechu do napjatých hlasivek. Při dlouhodobém užívání tvrdého začátku může dojít k poškození hlasu.¹¹³ Níže uvádím činnosti zaměřené na osvojení si měkkého hlasového začátku.

---

¹¹² TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X, s. 104.

¹¹³ Tamtéž, s. 109-110.

Přivítáme návštěvu – zaměřeno na měkký hlasový začátek a na vokál

Gestem ruky naznačíme návštěvě, aby se posadila. Vláčné gesto ruky doprovodíme lehce zazpívanou slabikou jó, nó ve střední poloze hlasu. Gesto by mělo být první, hlas do něj měkce vplyne.

Házení kamene do studny – zaměřeno na přímý hlasový začátek

Představíme si, že házíme kámen do studny a čekáme, až dopadne na dno. Jaký zvuk slyšíme při dopadu? Rukou si naznačíme puštění kamene do studny, počkáme až kámen dopadne na dno, a poté můžeme hlasem naznačit dopad (bim, bam, bom) v tónech 5-3-1.

3.1.4 Správná výslovnost

Zřetelná výslovnost úzce souvisí s pěveckou technikou. Pokud správně zvolíme hlásky a jejich řazení, můžeme tím cvičit dech, ale i znění tónu. Vhodným spojením hlásek procvičíme mluvidla, pružnost dechových svalů a aktivizují se také určité rezonanční oblasti.¹¹⁴ Při zpěvu je důležité dostatečně otevírat ústa, což je také jedna ze základních podmínek srozumitelné artikulace. U dětí se často setkáváme se tzv. kamennou čelistí, která způsobuje nesprávnou výslovnost, ale také vede ke krčnímu tónu.¹¹⁵ Níže uvádím několik činností zaměřených na procvičení si správné výslovnosti.

Čertík – zaměřeno na uvolnění mimických svalů, rtů a čelisti

Zahrajeme si na čertíky a společně si zastrašíme. Tělo a hlavu mírně předkloníme, rty jsou povolené a vytvářejí zvuky, které dělají čertíci (bl, bl, bl).

Žvýkačka – zaměřeno na pohyblivost spodní čelisti

Představíme si, že máme v ústech žvýkačku. Nejdříve žvýkáme se zavřenými ústy tak, abychom nemlaskali. Následně žvýkáme s otevřenými ústy a s chutí. Procvičujeme čelist.

---

¹¹⁴ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X, s. 123.

¹¹⁵ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6, s. 97.

Kutulululú – zaměřeno na pohyblivost jazyka při artikulaci

S dětmi si házíme či posíláme kuličku a zpíváme při tom ve střední či vyšší poloze kutulululú, čímž se přirozeně uvolní nejen kořen jazyka, ale celý jazyk.

Hlasy a zvuky – zaměřeno na procvičení mluvidel a aktivizaci zpěvního hlasu

Děti napodobují zvuky zvířat a ptáků, např. kukačku (ku-ku), ptáčka (pí-pí-pí), holoubka (vrkú-vrkú), slepici (ko-ko-ko-ko-dák), hada (sss-sss), sovy (hú-hú), medvěda (brum-brum), včelky (bzzz)

Důležité: dbát na správnou výslovnost souhlásek (při výslovnosti k, b, h by mělo břicho měkce zapérovat)

Protažení jazyka – zaměřeno na protažení svalů jazyka

Vyzkoušíme si s dětmi všechny pohybové možnosti jazyka. Nejdříve si olízneme horní ret, spodní ret. Poté si jazykem vyboulíme tvář. Vyplázneme jazyk a hýbeme s ním nejdříve na jednu stranu, na druhou stranu, nahoru, dolů. Nakonec předvedeme hbitý hadí jazyk.

Důležité: neprovádět dlouho z důvodu možné křeče

Dýchání na zrcátko – zaměřeno na správné nastavení rtů a jazyka při samohlásce „o“, uvolnění čelisti a hrdla, pružnost bránice.

Představíme si, že naše dlaň je malé zrcátko, které potřebuje vyčistit. Dýcháme na něj a vyleštíme ho, aby bylo zase krásně čisté. Děti směřují svůj dech do dlaně, cítí teplo svého dechu. Ústa by měla být nastavená do tvaru písmene „o“. Tímto cvičením se otevře hrdlo, představa teplého dechu zajistí správnou polohu jazyka a zároveň dojde k aktivizaci bránice. Několikrát opakujeme.

Důležité: volné hrdlo, uvolněná čelist a pružné břicho

3.2 Práce s písní

3.2.1 Výběr vhodné písně

Výběr písňového materiálu může ovlivnit správný rozvoj zpěvního projevu dítěte, a proto bychom neměli výběr písní podceňovat.¹¹⁶ Při výběru bychom měli vycházet z pěveckých a hudebních schopností dětí. Řídit bychom se měli především tónovým rozsahem písně, její rytmickou strukturou, obsahem a melodickou obtížností. Pro děti předškolního věku vybíráme spíše jednodušší písně, které nepřesahují rozsah kvinty. Písně, které přesahují rozsah kvinty, řadíme k písním náročnějším. Dále jsou vhodné písně s jednoduchým a stále se opakujícím rytmem. Mezi nejjednodušší patří písně ve dvoudobém taktu. Co se týče melodické obtížnosti, je pro děti snazší zpívat písně, ve kterých převažuje melodie sestupná. Vybíráme písně, které jsou v durové stupnici, neboť mollové patří k melodicky obtížnějším. Posledním a neméně důležitým kritériem při výběru písně je její obsah. Ten by měl být dětem co nejvíce blízký. Děti by měly rozumět tomu, o čem se v písni zpívá.¹¹⁷

3.2.2 Nácvič písně

V mateřské škole nacvičujeme písně nápodobou. Proto je kladen důraz na zpěv učitelky, který by měl být intonačně čistý, s měkkým nasazením tónů. Důležitá je také správná výslovnost a podání písně neboli citový výraz. Velký význam při nácvič písně má jeho propojení s pohybem. Zpěv můžeme doprovázet činnostmi, o kterých se v písni zpívá, nebo hrou na tělo. Využít můžeme také Orffovy nástroje. Aby si děti píseň osvojily, je důležité se k ní často vracet a opakovat.¹¹⁸

Při nácvič písně je nezbytné dodržovat zásady hlasové hygieny, které byly pospány v kapitole 1. Dále bychom měli dbát na příjemnou a klidnou atmosféru. Písně nacvičujeme komplexně, tzn. text s melodií dohromady. Vyhýbáme se jednotvárnosti. Důležitá je také správná motivace dětí ke zpěvu.

---

¹¹⁶ STRNADOVÁ, Karla. *Hudební výchova v mateřské škole: dílčí met. příručka k programu výchovné práce pro mateřské školy*. Praha: Vydavatelství Naše vojsko, n. p. 1988. s. 10.

¹¹⁷ LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7, s. 23-24.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 28-29.

4 Výukový projekt zaměřený na rozvoj zpěvního projevu v mateřské škole

Cílem praktické části bakalářské práce je navržení výukového projektu zaměřeného na rozvoj zpěvního projevu dětí předškolního věku a jeho realizace v praxi s následnou reflexí. Výukový projekt je rozvržen do pěti dnů a zahrnuje činnosti zaměřené na správný postoj, ovládnutí dechu, správnou artikulaci a probuzení neboli aktivizaci zpěvního hlasu. Dále obsahuje rozmanité hry s hlasem a nácvik nové písně. Výukový projekt byl realizován ve třídě Kočiček v *Mateřské škole Sbíhavá* v Praze 6, kde pracuji jako asistentka pedagoga.

Pro výukový projekt jsem si vybrala téma *Jarní květiny* a veškeré činnosti jsem se snažila „ladit“ do tohoto tématu. S dětmi jsme – v rámci výukového projektu – přivítaly jaro a seznámily se s prvními jarními květinami.

Součástí praktické části je také reflexe z realizace projektu z pohledu mého a z pohledu paní učitelky Bc. Michaely Říhové jako vedoucí učitelky ve třídě Kočiček, ve které je celkem 20 dětí, z toho 9 děvčat a 11 chlapců ve věku od tří do šesti let. Fotografie z realizace projektu se nacházejí v přílohách na konci práce.

Hudební a především hlasové a pěvecké činnosti, které uvádím v projektu, vycházejí z principů a zásad efektivní hlasové výchovné práce, jak ji prezentuji v teoretické části své bakalářské práce, a jsou vhodné pro děti předškolního věku.

Den první – PONDĚLÍ

Motivace: Příběh o sluníčku

„Vykouklo sluníčko za bílým obláčkem, který plul po modré obloze. Sluníčko se protáhlo, zamrkalo a usmálo se na svět. Letos nastal jarní čas nějak brzy, ale kytičky už vykukují z hlíny, ptáčci začínají zpívat tak se sluníčko dalo do práce. Rozzářilo se na celou oblohu, zahnal obláčky a začalo pomalu prohřívát zem. A jaro může začít. Další den však bylo pošourné ráno plné mraků a sluníčku dalo moc práce najít aspoň skulinku a nakouknout na svět. Mraky měly však převahu, a tak sluníčko raději nabíralo síly, aby mraky přemohlo další den. A skutečně, další ráno se sluníčko plnou silou nadechlo a mraky se polekaly a na mnoha místech se potrhaly a sluníčko s úsměvem posvítilo na nový den. Všimlo si, že ptáčků i kytíček zase trochu přibylo, objevilo se i několik berušek, které také zvědavě nahlédly, jestli už je dost teplo aby se mohly proletět. A tak jaro pokračovalo. Brzy se všechno začalo zelenat, bzučely včelky a bylo stále tepleji. Sluníčko z jasné oblohy sledovalo, jak se mu práce daří a spokojeně se usmívalo, protože jaro je tu.“¹¹⁹

Diskuse na téma jaro: Jak poznáme, že zima pomalu končí a přichází jaro? Sluníčko začíná více hřát, zvířata se probouzí ze zimního spánku, začínají kvést první jarní květiny, ptáci zpívají.

Dechové cvičení se sluníčkem

OBMĚNA CVIČENÍ *Dech přijde sám* z kapitoly 3

- zaměřeno na uvědomování si průběhu přirozené dechové funkce

Děti dostanou žlutý papír, který zmuchlají do kuličky. Tato kulička bude představovat sluníčko. Lehne si na záda a představíme si, že ležíme uprostřed louky, kde kvete spousta květin, zpívají tam ptáčci a šumí stromy. Ležíme uvolněně, nohy jsou pokrčené, ruce máme volně položené vedle těla, sluníčko držíme v pravé ruce. S nádechem pomalu zvedáme ruce nad sebe, jako když ráno sluníčko vychází na oblohu. S výdechem ruce pokládáme zpět k tělu, jako když sluníčko večer zachází za obzor. Zopakujeme třikrát. Levou ruku položíme na břicho, plynule dýcháme a snažíme se vnímat, jak se břicho mírně

---

¹¹⁹ Liter.cz: básně, povídky [online]. 2014 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.liter.cz/pohadkybajky-priroda-786895-cist>

zvedá a klesá. Sluníčko si položíme na břicho a opět sledujeme, jak se s nádechem zvedá a s výdechem klesá (viz Příloha 1).

Nápodoba zvuků

Cvičení *Hlasy a zvuky* z kapitoly 3.

- zaměřeno na aktivizaci zpěvního hlasu a procvičení mluvidel

Příroda se na jaře pomalu probouzí, začínají zpívat ptáčci (sedíme na patách, uděláme si křidélka a zpíváme jako ptáčci (pí-pí-pí). Z dálky je slyšet kukačka (ku-ku), holoubci (vrkú-vrkú). Včelky začínají opylovávat květiny (bzzz-bzzz), medvědi se probouzí ze zimního spánku (brum-brum). Na louce v trávě je slyšet had (sss-sss). Děti napodobují zvuky jednotlivých zvířat.

Hudebně pohybová hra *Plížená*¹²⁰

- zaměřeno na zpěv ve ztížených podmínkách a hravost

Na jaře bývá počasí proměnlivé. Chvilí může svítit sluníčko, foukat vítr nebo pršet. Znáte nějakou písničku o dešti? *Prší, prší, jen se leje*.

Nejprve si s dětmi zazpíváme celou píseň na slabiku „la“, čímž rozhýbeme jazyk. Poté celou písničku i s textem. Vybereme dítě, které se postaví na určené místo zády k ostatním. Ostatní děti se připraví na startovní čáru. Vybrané dítě začne zpívat píseň *Prší, Prší, jen se leje* a ostatní se snaží co nejrychleji dostat k němu. Mohou se však pohybovat jen, když zpívá. Ve chvíli, kdy dítě přestane zpívat, otočí se a zkontroluje, zda není někdo v pohybu. Ten, kdo bude při pohybu přistižen, se musí vrátit zpět na startovní čáru. Cílem je dostat se nepozorovaně ke zpívajícímu dítěti. Kdo se k němu dostane jako první, vystřídá ho (viz Příloha 2a a 2b).

Pozorování jarních květin v přírodě

Den druhý: ÚTERÝ

Motivace: Hádanky na téma jarní květiny (viz Příloha 3).

---

¹²⁰ ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-557-1, str. 147.

Protažení celého těla

OBMĚNA CVIČENÍ *Sbírání jablek ze žebříku a Ohnutý strom* z kapitoly 3

- zaměřeno na navozování správného postoje a protažení celého těla

Představíme si, že jsme jarní květiny, které po zimních měsících rostou a sílí. Děti stojí s mírně rozkročenýma nohama a podle motivace se předklánějí a napřimují. Nejdříve jsou to jen malé květinčky, které se derou z hlíny ven (předklon), postupně rostou a sílí (tělo pomalu napřimujeme obratel po obratli, celý pohyb ukončíme vzpřímením hlavy). Několikrát zopakujeme. Následně se květiny vytahují na sluníčkem. Děti vzpaží ruce a vytahují se nahoru. Natahují se za sluníčkem vpravo, vlevo, mírně za sebe, před sebe.

Dechové cvičení *Vůně květin*

Cvičení *Vůně květin* z kapitoly 3

- zaměřeno na nácvik prohloubeného nádechu a pružného, měkkého výdechu

Představíme si, že jsme na rozkvetlé louce, kde roste spousta barevných květin. Jednu si utrhneme a přivoníme si k ní. S výdechem se snažíme lehce sfouknout všechny okvětní lístky (fúúú). Znovu se nadechneme nosem a tentokrát se snažíme sfoukávat jeden lístek po druhém (fú-fú-fú) (viz Příloha 4a a 4b).

Hra *Na otázku a odpověď*¹²¹

Ukážeme dětem obrázek jarní květiny. Zaspíváme otázku: Jaká je to květina? Vybereme dítě, které zpěvem odpoví: Je to sněženka (viz Příloha 5)

Pracovní list - *Stíny*

Mladší děti dostanou pracovní list s jarními květinami a jejich stíny. Úkolem dětí je vytvořit dvojice. Spojit obrázek květiny se správným stínem (viz Příloha 6).

- zaměřeno na rozvoj zrakového vnímání

---

¹²¹ JANOVSKÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelek mateřských škol*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-24939-6, s. 26.

Doplňování do obrázkové řady

Starší děti dostanou obrázkové řady, kde se střídají jednotlivé obrázky květin dle určitého principu (rytmu). Děti mají za úkol pochopit, na základě jakého principu se květiny střídají a doplnit správnou květinu do řady.

Den třetí – STŘEDA

Motivace: Hádání obrázků květin a jarních obrázků podle detailu (malé části obrázku)

Obrázek květiny nebo jiného jarního obrázku zakryjeme papírem tak, aby obrázek nebyl vidět. Pomalu odkrýváme část obrázku, dokud děti neuhodnou, o jakou květinu či obrázek se jedná (viz Příloha 7a a 7b).

Kreslení jarních obrázků pomocí foukání brčkem

Činnost *Kreslení pomocí foukání brčkem* z kapitoly 3.

- zaměřeno na dlouhý volný výdech a vzájemnou komunikaci

S dětmi si sedneme do kruhu tak, aby mělo každé dítě před sebou záda svého kamaráda. Děti dostanou brčko a pomocí foukání do brčka kreslí po kamarádových zádech různé obrázky. Paní učitelka může ukazovat předlohu, podle které děti kreslí (sluníčko, květina, mráček) (viz Příloha 8)

Artikulační cvičení se sluníčkem

OBMĚNA ČINNOSTI *Kutulululú* z kapitoly 3

- zaměřeno na pohotovost jazyka při artikulaci

Sedíme s dětmi v kruhu. Paní učitelka pošle jednomu dítěti papírovou kouli (sluníčko) a při tom zpívá ve střední i vyšší poloze kutulululú. Následně dítě to samé zopakuje. Pošle sluníčko zpět paní učitelce a zazpívá kutulululú (viz Příloha 9).

Hra Na ozvěnu a nácvik básně *Slunce*

- zaměřeno na rozvoj hudební paměti a smyslu pro rytmus

*Vyšlo slunce, zasvítilo,
na nebe se otočilo.
Každá kytká maličká,*

*radost má ze sluníčka.*¹²²

Paní učitelka přednese dětem celou báseň, kterou poté nacvičujeme formou hry na ozvěnu. Paní učitelka přednese jeden verš a děti jako ozvěna verš zopakují. Nácvičujeme podpořit hrou na tělo.

Nácvič písničky *Sluníčko*

*Pohladilo jednou slunce chladnou jarní zem,
Na květinu zavolalo: Hola, poďte ven!
Která z vás má odvahu, vykuknout ven ze sněhu?
Hlásí se ta malinká, malá bílá sněženka.*¹²³

Jedná se o básničku, ke které jsem si vytvořila vlastní melodii. Notový zápis písně (viz Příloha 10).

Skládání obrázků květin z několika částí

Mladší děti dostanou obrázky jarních květin rozstříhaných na několik částí. Úkolem dětí je sestavit obrázek z několika částí bez předlohy.

- zaměřeno na rozvoj zrakového vnímání

Přirazování včeliček dle počtu puntíků

Starší děti dostanou obrázky květin s čísly a odpovídajícím počtem puntíků. Úkolem dětí bude přiřadit stejný počet včeliček, kolik je na obrázku puntíků.

- zaměřeno na rozvoj předmatematických dovedností

Den čtvrtý - ČTVRTEK

Motivace: Hra *Najdi sněženku*

- zaměřeno na zrakovou paměť a pozornost

Rozložíme na zem vedle sebe kartičky s obrázky jarních květin. Dětem řekneme, ať si zapamatují, kde se nachází sněženka. Poté všechny obrázky otočíme a paní učitelka je

---

¹²² *Metodický portál RVP.CZ: Jarní básničky* [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Kabinet/Ucebni_texty/%C5%98%C3%ADkanky/Jarn%C3%AD_b%C3%A1sni%C4%8Dky#Slunce

¹²³ *Předškoláci: Magazín pro učitelky i rodiče, předškolní a mimoškolní vzdělávání. Aktivita, náměty pro dospěláky a děti v mateřské škole, škole.* [online]. 2008 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.predskolaci.cz/category/basnicky-rikanky/page/172>

přesouvá z místa na místo. Děti mají za úkol sledovat pohyby obrázků a zapamatovat si, kde se obrázek sněženky nachází a kam se přesouvá. Následně paní učitelka vybere jedno dítě, které ukáže na obrázek, kde by měla sněženka být.

Zopakování básně *Slunce spojené s dupáním*

OBMĚNA ČINNOSTI *Dupání* z kapitoly 3

- zaměřeno na zakotvení těla a uvědomění si síly hlasu a dupání

S dětmi si zopakujeme báseň *Slunce*. Básničku doprovodíme dupáním do rytmu. Následně začneme přednášet báseň potichu a současně upravíme i sílu dupání, tzn. lehké našlapování do rytmu básně. Nakonec přednášíme báseň nahlas a zároveň i silně dupeme.

Foukání do pírků

Činnost *Foukání do pírků* z kapitoly 3

Snažíme se dostat pírků ke sluníčku na oblohu tak, aby nespadlo na zem (viz Příloha 11).

- zaměřeno na prodlužování výdechu

Artikulační pohádka o jazýčku¹²⁴

OBMĚNA ČINNOSTI *Protážení celého jazyka* z kapitoly 3

Byl jednou jeden jazýček, který žil v pusince a už se moc těšil na to, až přijde jaro.

Jednoho dne se vzbudil, protáhl se a vykoul v pusinky. (*Jazyk co nejvíce vyplázneme*)

Podíval se nahoru na oblohu, jestli svítí sluníčko, a dolů, jestli po dešti není venku bláto.

(*Zvedneme jazyk nahoru směrem ke špičce jazyka, poté dolů směrem k bradě*)

Venku bylo hezky, a tak se rozhodl, že půjde na procházku. (*pohybujeme jazykem plynule ze strany na stranu*)

Procházel kolem rozkvetlé louky. Nadechl se, aby ucítil vůni květin. (*Nádech nosem, výdech ústy na slabiku jééé*)

Kousek dál uviděl koníčka. (*Ústy předvedeme zvuk cválajícího koně*)

---

¹²⁴ Soubor aktivit, nápadů a pracovních listů Mateřské školy Sbíhavá

Když procházel kolem chaloupky, uviděl houpačku a šel se zhoupnout. (*pohybujeme jazykem ven z úst a zase dovnitř ve stejné rovině*)

Najednou dostal jazýček velikou žízeň. U chaloupky ležela miska s mlíčkem, a tak se jazýček napil mlíčka jako kočička. (*napodobujeme pohyb jazykem, jako když kočka pije mlíčko z misky*)

Umazal si však pusinku, a tak si ji musel umýt. (*olizujeme si nejprve horní ret, poté spodní ret*)

Sluníčko pomalu zacházelo za obzor, jazýček začal být unavený, a tak se rozhodl, že se vrátí zpět do pusinky. Protáhl se a šel spát. (*napodobíme zívnutí, vyplázneme jazyk co nejvíce a vrátíme ho zpět do pusy*) (viz Příloha 12a a 12b)

Píseň *Sluníčko* – hra na Orffovy nástroje

S dětmi jsem si zopakovaly píseň *Sluníčko*. Zpěv jsme doplnily hrou na Orffovy nástroje (viz Příloha 13).

Pracovní list pro mladší děti – *Jarní květiny*

- zaměřeno na rozvoj grafomotoriky

Dokreslování druhé poloviny obrázku

- zaměřeno na zrakové vnímání a grafomotoriku

Starší děti dostanou za úkol dokreslit druhou polovinu obrázku jarní květiny (viz Příloha 14).

Den pátý - PÁTEK

Motivace: *Kimova hra*

Rozložíme na zem obrázky jarních květin. Děti mají několik vteřin na to si všechny obrázky prohlédnout a zapamatovat. Poté paní učitelka zakryje obrázky šátkem a jeden obrázek ubere. Děti se snaží uhodnout, jaká květiny zmizela (viz Příloha 15).

Na včelky

- zaměřeno na dlouhý a plynulý nádech ústy

Po třídě rozmístíme několik květin v různých barvách a stejně barevné kroužky, které budou představovat včelí úly. Každé dítě dostane brčko. Úkolem dětí je pomocí brčka a dechu sesbírat květinčky a podle barev je roztřídit do úlů. (viz Příloha 16).

Artikulační cvičení *Žvýkačka a Dýchání na zrcátko* z kapitoly 3

- zaměřeno na správné nastavení rtů a jazyka při samohlásce „o“, uvolnění čelisti a hrdla, pružnost bránice, pohyblivost spodní čelisti

Představíme si, že máme v ústech žvýkačku a snažíme se žvýkat se zavřenými ústy tak, abychom nemlaskaly. Motivujeme děti: Jak by asi chutnala sněženková žvýkačka? Tulipánová? Jakou barvu bude mít narcisková žvýkačka? Tím rozvíjíme i představivost. Poté zkusíme žvýkat s otevřenými ústy a s chutí.

Představíme si, že naše dlaň je malé zrcátko. Zkusíme na něj lehce dýchnout. Ústa by měla být do tvaru písmene „o“. Děti by měly cítit teplo svého dechu. Můžeme si do zrcátka nakreslit obrázek sluníčka, poté ho setřeme a zrcátko vyleštíme.

Hra *Hudební přihořívá*¹²⁵

- zaměřeno na rozvoj sluchové představivosti a rozvoj spolupráce

Vybereme jedno dítě, které půjde za dveře. S ostatními dětmi schováme papírové sluníčko na nějaké místo. Po návratu ho dítě hledá a ostatní děti navigují pomocí zpěvu písně *Sluníčko*, kterou jsme se v tomto týdnu naučily. Čím více se dítě ke sluníčku blíží, tím zpíváme silněji. Pokud se dítě od sluníčka vzdaluje, zpíváme slaběji. Když ho najde, zvolí nového hledače.

---

¹²⁵ ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-557-1, s.

Reflexe výukového projektu

Výukový projekt zaměřený na rozvoj zpěvního projevu u dětí předškolního věku byl realizován ve třídě Kočiček v *Mateřské škole Sbíhavá* v Praze 6, kde pracuji jako asistentka pedagoga. Třídu navštěvuje celkem 20 dětí, z toho 9 děvčat a 11 chlapců. Třídu Kočiček vede paní učitelka Bc. Michaela Říhová a paní učitelka Jana Soukupová, DiS.

Tématem výukového projektu byly Jarní květiny. S dětmi jsme v rámci projektu přivítaly jaro a seznámily se s prvními jarními květinami. Veškeré činnosti byly zaměřené na toto téma. Cílem tohoto projektu bylo naučit se ovládat dechové svalstvo, dbát na správnou výslovnost, ovládat správný postoj a správné držení těla při zpěvu, sladit pohyb s rytmem, ovládat jednoduché hudební nástroje, doprovodit zpěv hrou na tyto hudební nástroje, naučit se novou píseň a umět ji zazpívat, udržet pozornost, spolupracovat a komunikovat se svými kamarády, dodržovat pravidla her. Součástí výukového projektu byly také mimohudební činnosti, při kterých docházelo k rozvoji jemné motoriky, grafomotoriky, zrakového vnímání a zrakové paměti a k rozvoji předmatematických dovedností.

Projekt byl realizován v týdnu od 28. 3. 2022 do 1. 4. 2022. Tento týden docházelo do třídy kolem 15 dětí. Každý den vyšel výstup přibližně na 30 minut, což je pro děti ideální doba na udržení pozornosti.

Každé ráno jsme začínaly naším třídní rituálem – zpěvem uvítací písně (není součástí mého plánu) a pozdravem kamaráda. Následně jsme si s dětmi povídaly o jaru a vhodnými činnostmi jsme se seznamovaly s prvními jarními květinami. Tyto činnosti sloužily také jako motivace k činnostem zaměřených na rozvoj zpěvního projevu. Myslím si, že děti byly vhodně motivovány, činnosti je bavily, udržely pozornost, spolupracovaly a komunikovaly se mnou.

V **pondělí** byly realizovány aktivity *Dechové cvičení se sluníčkem*, *Nápodoba zvuků* a *Hudebně pohybová hra Plížená*. Dechové cvičení prováděly děti pomalu, v klidu, vnímaly, jak se jim při nádechu nafukuje břicho. Některé děti bylo nutno kontrolovat, aby nádech a výdech prováděly pomalu a nádech byl do břicha. Nápodobu zvuků zvládly všichni bez problému. Při hře *Plížená* jsem měla trochu obavy z toho, že děti nebudou chtít samostatně zpívat píseň *Prší, prší, jen se leje*, jelikož u nás ve třídě nejsou děti zvyklé zpívat samy bez hlasové opory kamarádů či paní učitelky. Nakonec jsem byla velice mile překvapena. Vybrané děti píseň bez ostychu zazpívaly a zároveň dodržovaly pravidla hry. Jedinou

nevýhodou této činnosti bylo to, že ve třídě máme málo prostoru, a tak nebylo možné si hru maximálně užít. Proto doporučuji hru realizovat venku nebo ve třídě, která na to má prostory.

V **úterý** byly realizovány činnosti *Protážení celého těla*, *Dechové cvičení Vůně květin* a hra *Na otázku a odpověď*. Při protahování jsem kladla důraz na to, aby děti prováděly pohyb pomalu a plynule. Některé děti měly tendence provádět pohyb rychle, a tak jsem se je snažila trochu usměrňovat. Pohyb jsem prováděla společně s dětmi, aby měly správný vzor. Dechové cvičení *Vůně květin* šlo dětem moc hezky. Bylo je třeba upozornit na to, aby při nádechu nezvedaly ramena. Při hře *Na otázku a odpověď* jsem využila obrázkové karty jarních květin. Nejdříve jsem dětem ukázala obrázek květiny a zazpívala otázku *Jaká je to květina?* Poté jsem vybrala jedno dítě, které mi zazpívalo odpověď *Je to sněženka*. Některé děti měly problém odpověď zazpívat, a proto jsem ji nejdříve zazpívala já, aby mělo dítě správný vzor, a poté ji dítě zopakovalo.

Ve **středu** byly realizovány činnosti *Kreslení jarních obrázků pomocí foukání do brčka*, *Artikulační cvičení se sluníčkem*, *Hra na ozvěnu* a nácvik básně *Slunce*, nácvik písně *Sluníčko*. Kreslení jarních obrázků pomocí foukání do brčka byla dle mého názoru velice pěkná aktivita, která zároveň přispěla i k navození příjemné atmosféry ve třídě a k rozvoji přátelských vztahů mezi kamarády. Nejdříve jsme pohladily záda kamaráda, který seděl před námi, a připravily si tak plátno, na které budeme kreslit pomocí brčka. Poté jsme kreslily obrázky dle pokynů paní učitelky. U artikulačního cvičení měly některé děti problém zazpívat *Kutulululú* ve zpěvní poloze hlasu a využívaly spíše mluvní polohu hlasu. Následně jsme nacvičovaly báseň *Slunce* pomocí hry na ozvěnu. To šlo dětem moc hezky. Nakonec jsem dětem zazpívala ještě novou píseň *Sluníčko*, která se dětem velice líbila. Píseň jsme s dětmi nacvičovaly komplexně, text s melodií dohromady. Přidaly jsme k tomu také pohyb, který souvisel s textem písně, aby si ho děti lépe zapamatovaly. Líbilo se mi, že si děti nácvik písně opravdu užívaly. Zpívaly ji s radostí.

Ve **čtvrtek** jsme zopakovaly báseň *Slunce* a spojily ji s dupáním do rytmu. Měnily jsme také intenzitu hlasové reprodukce básně a intenzitu dupání. Činnost jsem prováděla společně s dětmi. Děti zvládly bez problému sladit pohyb s rytmem básně. Následně jsme realizovaly činnosti *Foukání do pířka* a *Artikulační pohádku o jazýčku*. Mladším dětem se nedařilo foukat do pířka tak, aby nespadlo na zem, a tak jsem činnost trochu pozměnila. Položily si pířko na dlaň a snažily se ho sfouknout. To už jim šlo o moc lépe. Artikulační pohádka děti zaujala, pozorně poslouchaly a doprovázely pohádku různými cviky

s mluvidly. Nakonec jsme zopakovaly ještě píseň *Sluníčko*. Nejdříve jsme zpěv doprovázely pohybem, který jsme se naučily předchozí den. Překvapilo mě, že některé děti už si pamatují text písně. Poté jsem dětem rozdala hudební nástroje a předvedla jim, jak mají na jednotlivé nástroje hrát. Následně jsme zpěv písně doprovodily hrou na tyto hudební nástroje. Většina dětí se zvládla držet rytmu písně, ale byly zde i výjimky, které byly mimo rytmus písně. Budeme ale nadále trénovat.

V **pátek** byly realizovány činnosti *Na včelky*, artikulační cvičení *Žvýkačka* a *Dýchání na zrcátko* a hra *Hudební přihořívá*. Při činnosti *Na včelky* měly zejména mladší děti problém udržet květinu brčkem a přemístit je do kroužku. Některé se nedokázaly ani nadechnout pomocí brčka. Proto nakonec sbíraly květiny pomocí ruky. Starší děti problém neměly. Tuto aktivitu bych tedy zvolila spíše pro děti ve věku od 5 let. Hra *Hudební přihořívá* děti velice bavila. Jelikož byla celkem náročná, zpívala jsem společně s dětmi. Děti tedy měly moji hlasovou oporu a zvládly tak správně nasměrovat hledače.

Myslím si, že se mi **podařilo splnit cíle** výukového projektu. Měla jsem obavy z toho, zda budou děti činnosti bavit, jelikož u nás ve třídě se tyto činnosti před zpěvem nedělají a děti na ně nejsou zvyklé, ale nakonec jsem byla velice mile překvapena. Činnosti je bavily, upoutaly jejich pozornost, prováděly je s radostí a nadšením.

Úroveň pěveckých dovedností se u dětí liší. Některé děti mají velký pěvecký rozsah, dokážou správně tvořit tóny a správně intonovat, ale je to spíše výjimka. U většiny dětí **převládá mluvozpěv**, což znamená, že využívají nižší polohu hlasu a nejsou schopny tvořit tóny ve vyšších polohách. Jedná se spíše o mluvu (recitaci) než o zpěv. Hlavním důvodem tohoto, v dnešní době velice rozšířeného problému, je hudebně nepodnětné rodinné prostředí. Jde velice dobře poznat, kdo doma s dětmi zpívá a kdo nikoliv. Dalším důvodem je také nesprávné vedení paní učitelky a špatný pěvecký vzor. Ze své vlastní zkušenosti vím, že pokud sama paní učitelka nemá kladný vztah ke zpěvu, tak tuto dovednost nerozvíjí ani u dětí. Někdy paní učitelky ani neví, jak správně s dětským hlasem pracovat, volí nevhodnou tóninu písní, nedbají na zásady hlasové hygieny atd.

Co mě naopak při realizaci projektu překvapilo je to, že se děti vůbec nestyděly zpívat samostatně, bez hlasové opory paní učitelky či ostatních dětí. Děti si osvojily **správné držení těla při zpěvu a správné dýchání bez zvedání ramen**. Je ale potřeba je kontrolovat a v případě potřeby je na to upozornit. Většina dětí také zvládla správně **ovládat hudební nástroje a doprovodit tak zpěv hrou na tyto nástroje**.

Je důležité, aby činnosti na rozvoj zpěvního projevu byly prováděny pravidelně. Zpívat by se s dětmi mělo co nejvíce a před každým zpěvem bychom měly **zařazovat vhodná dechová, artikulační cvičení nebo činnosti na aktivizaci zpěvního hlasu a hry s hlasem**. Jen tak může docházet ke správnému rozvoji dětského hlasu a zpěvního projevu.

Reflexe výukového projektu a jeho realizace z pohledu paní učitelky

Bc. Michaely Říhové

Výukový projekt realizovaný v naší mateřské škole ve třídě Kočiček, jehož cílem byl rozvoj zpěvního projevu předškolního dítěte, si zaslouží bezesporu kladné hodnocení. Činnosti byly cílené a smysluplné, rozmanité, celkový projekt byl výborně promyšlený a sestavený. Jeho realizace napomohla k rozvoji nejen zpěvního projevu dítěte, ale také jejich hudebního sluchu, rytmu a paměti, schopnosti práce s hlasem, dechových, artikulačních a pohybových dovedností a dalších hudebních, či s hudebním projevem dítěte spojených schopností.

Ve třídách mateřských škol se obvykle zpívá, hraje na hudební (Orffovy) nástroje a realizují se dechová a artikulační cvičení. Bohužel určitě ne v takovém rozsahu, v jakém by bylo pro optimální rozvoj hudebních a zpěvních schopností dítěte žádoucí. Proto považuji celotýdenní projekt, který se na rozvoj této oblasti zaměřuje, ale přitom neopomíjí ani další oblasti rozvoje dítěte (respektuje tedy princip komplexního rozvoje dítěte), za velmi přínosný.

Velmi šikovně bylo zvoleno zastřešující téma - Jarní květiny - na které se hudebně orientované aktivity daly velmi hezky "napasovat". Mimo to dokázala studentka velmi dobře zvolit na jednu stranu takové aktivity, které zaujmou a budou přínosné pro celý kolektiv věkově smíšených dětí, na druhou stranu výborně některé činnosti diferenciovala podle věku jednotlivých dětí. Studentka měla u dětí přirozenou autoritu, klidný projev, dokázala děti zaujmout a především její zpěvní a hudební projev byl na velmi vysoké úrovni.

Většina aktivit byla zacílená na rozvoj hudebních a zpěvních dovedností dítěte, ale i doplňující nehudební aktivity byly velmi nápadité a přínosné - např. hledání a pozorování květin v přírodě, diskuse na téma "jaro", stínohraní, skládačky, počítání, logické úkoly nebo grafomotorické listy. I samotné hudebně zaměřené aktivity jen výjimečně rozvíjely pouze hudební dovednosti - obvykle nepřímou působily také na rozvoj vztahů mezi dětmi, rozvoj spolupráce, podporovaly fantazii dětí atd.

Děti byly každý den k činnostem motivovány jiným, vždy však vhodným způsobem. Studentka také vhodně využívala pěkné a pro děti lákavé pomůcky (barevné obrázky, peříčka, brčka, míčky). Bylo zjevné, že drtivou většinu dětí všechny činnosti moc bavily a vlastně si ani neuvědomovaly, že něco procvičují a trénují. Studentka kladla důraz na prožitkové učení a vhodně střídala činnosti spíše klidové s činnostmi akčnějšími, kdy byly děti více v pohybu. Činnosti byly velmi dobře zvolené, pro děti velmi přitažlivé (např. napodobování zvuků - předškolní děti moc rády něco či někoho napodobují) a hravé.

U hudebně pohybové hry *Plížená* může u některých dětí dojít k tomu, že nechtějí samy před ostatními nahlas zpívat (stydí se, mají strach). V takovém případě je možné k vybranému dítěti přidat jedno až dvě další, které budou zpívat s ním a zbaví ho tak stresu z individuálního projevu. Při realizaci ve třídě Kočiček však tato situace nenastala - děti byly hrou natolik pohlcené, že jim vůbec nedělalo problém zpívat individuálně.

Závěr

Bakalářská práce je zaměřena na rozvoj zpěvního projevu u dětí předškolního věku. Cílem práce bylo poukázat na to, jakým vhodným způsobem rozvíjet dětský hlas a zpěvní projev v mateřské škole. Existuje nespočet publikací zabývajících se tímto tématem s rozmanitými nápady na činnosti, které se ale v mateřských školách moc často nedělají. Proto jsem rozhodla některé publikace prostudovat, vybrat vhodné činnosti a navrhnout výukový projekt zaměřený na rozvoj zpěvního projevu, který bude tyto činnosti obsahovat. Jednalo se především o činnosti zaměřené na správné ovládnutí dechu, správnou artikulaci, osvojení si správného postoje při zpěvu a aktivizaci zpěvního hlasu. Tento projekt jsem následně realizovala s dětmi v *Mateřské škole Sbíhavá* a sama si vyzkoušela jednotlivé činnosti v praxi., abych zjistila, zda jsou pro děti předškolního věku vhodné či nikoliv. Došla jsem k závěru, že se mi podařilo poukázat na možnosti rozvoje dětského hlasu a zpěvního projevu a vytvořit vhodný výukový projekt zaměřený na rozvoj zpěvního projevu u dětí předškolního věku, čímž jsem splnila cíle bakalářské práce.

Tato práce je pro mě velice přínosná. Měla jsem možnost prostudovat odbornou literaturu a získat nové poznatky, které jsem využila při plánování projektu. Získala jsem spousty nových nápadů na činnosti, které jistě využiji při své další práci s dětmi v mateřské škole.

Díky tomu, že jsem měla možnost svůj projekt realizovat v praxi, jsem se přesvědčila o tom, že i takovéto činnosti mohou děti zaujmout a mohou je bavit. Z realizace projektu vyplynulo, že u dětí předškolního věku převládá mluvozpěv. To znamená, že děti nejsou schopny tvořit tóny ve vyšších polohách a při zpěvu nebo také při činnosti *Artikulační cvičení se sluníčkem* využívaly nižší polohu hlasu. Jelikož byl projekt realizován ve věkově smíšené třídě, měly zejména mladší děti problém s některými dechovými cvičeními – *Foukání do pírků* a *Na včelky*. Proto jsem těmto dětem navrhla jinou variantu realizace činnosti. Mladší děti také více potřebovaly hlasovou oporu paní učitelky, zejména při hře *Hudební příhořívá* a hře *Na otázku a odpověď*.

Resumé

Cílem bakalářské práce bylo poukázat na možnosti rozvíjení dětského hlasu a zpěvního projevu dětí předškolního věku. V první části práce se věnuji dětskému hlasu, jeho vývojem, charakteristickými znaky, polohou a rozsahem. Dále v práci uvádím, jaké jsou základní příčiny dětské nezpěvnosti a poukazuji na důležitost hlasové hygieny. Ve druhé kapitole se zaměřuji na hudební schopnosti, které jsou důležité pro provozování hudebních a pěveckých činností, a také hudební dovednosti, které by si měly děti předškolního věku osvojit. Ve třetí kapitole popisuji základní pěvecké návyky a navrhuji několik činností zaměřených na jejich osvojení. Praktickou částí je navržený výukový projekt, který obsahuje některé činnosti z kapitoly třetí. Projekt jsem realizovala v praxi a refletovala své zkušenosti z jeho realizace. Z reflexe paní učitelky Bc. Michaely Říhové vyplynulo, že jsem připravila zajímavý výukový projekt, který děti bavil a zároveň přispěl k rozvoji zpěvního projevu dětí předškolního věku.

Summary

The aim of the bachelor thesis was to point out the possibilities of developing children's voice and singing expression of preschool children. In the first part of the work I deal with children's voice, its development, characteristics, position and scope. Furthermore, in the work I state what are the basic causes of childhood insomnia and I point out the importance of voice hygiene. In the second chapter, I focus on the musical skills that are important for performing music and singing activities, as well as the musical skills that preschool children should acquire. In the third chapter I describe the basic singing habits and suggest several activities aimed at mastering them. The practical part is a proposed teaching project, which contains some activities from the third chapter. I implemented the project in practice and reflected my experience from its implementation. From the reflection of the teacher Bc. Michaela Říhová found that I prepared an interesting educational project that entertained the children and at the same time contributed to the development of the singing expression of preschool children.

Seznam literatury a elektronických zdrojů

Literatura

- HOLAS, Milan. *Hudební pedagogika*. Praha: Nakladatelství AMU, 2004. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-7331-018-X.
- JANOVSÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelek mateřských škol*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-24939-6.
- KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3.
- LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, c2006. ISBN 978-80-87553-65-7.
- LÝSEK, František. *Vox liberorum: Dětský hlas, výzkum jeho znaků a vývoje*. Brno: Blok, 1977.
- MACHŮ, Eva. *Hudební výchova v mateřské škole: Studijní opora*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2014
- MIŠURCOVÁ, Věra. *Hry se zpěvem: pro mateřské školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958. Na pomoc učitelů
- SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2.
- ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-557-1.
- SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6.
- STRNADOVÁ, Karla. *Hudební výchova v mateřské škole: dílčí met. příručka k programu výchovné práce pro mateřské školy*. Praha: Vydavatelství Naše vojsko, n. p. 1988.
- ŠULOVÁ, Lenka. *Raný psychický vývoj dítěte*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1820-3.

- TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X.
- TICHÁ, Alena. *Vokální činnosti jako prostředek rozvoje hudebnosti a zpěvnosti žáků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7290-318-4.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

Elektronické zdroje

- *Liter.cz: básně, povídky* [online]. 2014 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.liter.cz/pohadkybajky-priroda-786895-cist>
- *Metodický portál RVP.CZ: Jarní básničky* [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Kabinet/Ucebni_texty/%C5%98%C3%ADkanky/Jarn%C3%AD_b%C3%A1sni%C4%8Dky#Slunce
- *Pinterest.com: Jarní květiny* [online]. 2022 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/333618284877310920/>
- *Předškoláci: Magazín pro učitelky i rodiče, předškolní a mimoškolní vzdělávání. Aktivity, náměty pro dospěláky a děti v mateřské školce, škole*. [online]. 2008 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.predskolaci.cz/category/basnicky-rikanky/page/172>
- *Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání září 2021.pdf, MŠMT ČR* [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>.

Další zdroje

- Soubor aktivit, nápadů a pracovních listů Mateřské školy Sbíhavá

Přílohy

Seznam příloh

Příloha 1: Dechové cvičení se sluníčkem.....	II
Příloha 2a: Hudebně pohybová hra <i>Plížená</i>	II
Příloha 2b: Hudebně pohybová hra <i>Plížená</i>	III
Příloha 3: Hádanky na téma jarní květiny.....	III
Příloha 4a: Dechové cvičení <i>Vůně květin</i>	IV
Příloha 4b: Dechové cvičení <i>Vůně květin</i>	IV
Příloha 5: Hra <i>Na otázku a odpověď</i>	V
Příloha 6: <i>Stíny</i>	V
Příloha 7a: Hádání obrázků květin a jarních obrázků podle detailu.....	VI
Příloha 7b: Hádání obrázků květin a jarních obrázků podle detailu.....	VI
Příloha 8: Kreslení jarních obrázků pomocí foukání brčkem.....	VII
Příloha 9: Artikulační cvičení se sluníčkem.....	VII
Příloha 10: Notový zápis písně <i>Sluníčko</i>	VIII
Příloha 11: <i>Foukání do pířka</i>	VIII
Příloha 12a: Artikulační pohádka o jazýčku.....	IX
Příloha 12b: Artikulační pohádka o jazýčku.....	IX
Příloha 13: Píseň <i>Sluníčko</i>	X
Příloha 14: Dokreslování druhé poloviny obrázků.....	X
Příloha 15: <i>Kimova hra</i>	XI
Příloha 16: <i>Na včelky</i>	XI

Příloha 1: Dechové cvičení se sluníčkem

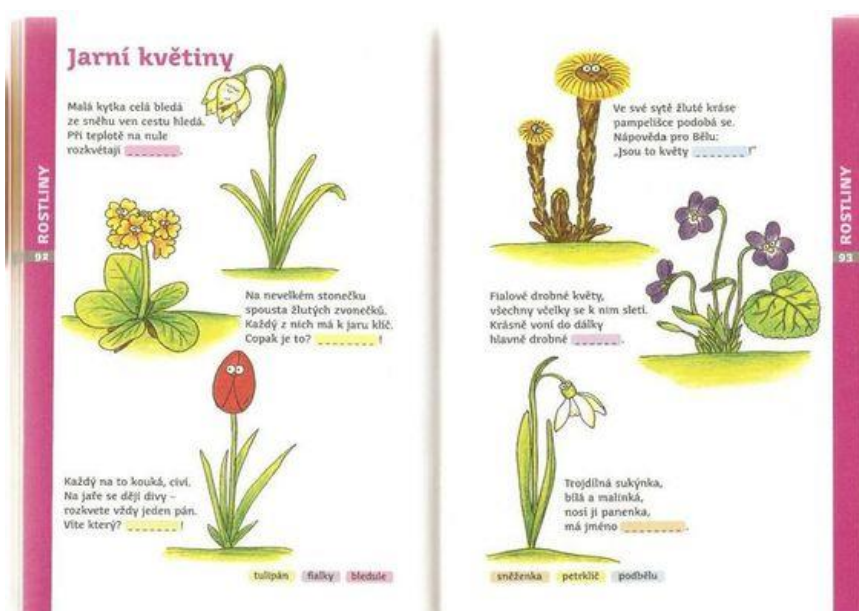
Příloha 2a: Hudebně pohybová hra *Plížená*

Příloha 2b: Hudebně pohybová hra *Plížená*

Příloha 3: Hádanky na téma jarní květiny¹²⁶

¹²⁶ Pinterest.com: *Jarní květiny* [online]. 2022 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/333618284877310920/>

Příloha 4a: Dechové cvičení *Vůně květin*

Příloha 4b: Dechové cvičení *Vůně květin*

Příloha 5: Hra *Na otázku a odpověď*

Příloha 6: *Stíny*

Příloha 7a: Hádání obrázků květin a jarních obrázků podle detailu

Příloha 7b: Hádání obrázků květin a jarních obrázků podle detailu

Příloha 8: Kreslení jarních obrázků pomocí foukání brčkem

Příloha 9: Artikulační cvičení se sluníčkem

Příloha 10: Notový zápis písně *Sluníčko*

Sluníčko

Příloha 11: *Foukání do pírků*

Příloha 12a: Artikulační pohádka o jazýčku

Příloha 12b: Artikulační pohádka o jazýčku

Příloha 13: Píseň *Sluníčko*

Příloha 14: Dokreslování druhé poloviny obrázků

Příloha 15: *Kimova hra*

Příloha 16: *Na včelky*

